

N:o 236.

Af herr **A. V. Ljungman**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t
angående revision af regeringsformen, riksdagsordningen
och tryckfrihetsförordningen.

Redan för tretton år sedan framhöll jag i en motion i Andra Kam-
maren (n:o 45 år 1885) behovet af en *revision af rikets grundlagar* med
syfte att vinna ökad fullständighet samt större både reel och formell
fullkomlighet i dem, på samma gång derigenom möjligast tillfredsstäl-
lande lösning erhöles af flera konstitutionella frågor af sådan politisk be-
tydenhet för rikets hela inre utveckling, att samma lösning ej kunde utan
våda för rikets välfärd länge uppskjutas; och den sedan dess gångna tiden
har allt mer styrkt mig i öfvertygelsen om den i nämnda motion ut-
talade uppfattningens rättighet.

Flera utländska grundlagar innehålla rent af särskilda stadganden
om fullständigt öfverseende och förbättrande af statsförfattningens inne-
håll, och flera utländska stater hafva ock tid efter annan underkastat sina
grundlagar en dylik revision. Så hafva t. ex. i Europa Nederländerna
reviderat sin grundlag af år 1815 åren 1840, 1847 och 1887, Schweiz
sin författning af 1848 år 1874, Danmark sin grundlag af 1849 år 1866,
o. s. v.; och tages hänsyn äfven till de uti unionsstaterna Schweiz och
Amerikas Förenta Stater ingående smärre staternas författningar, torde
exemplen å här åsyftade revisioner vara ganska talrika.

Upprepade gånger har hos oss påvisats den för öfrigt redan af sig
sjelf i ögonen fallande bristen i vår statsförfattning, att regeringsformen
intet innehåller om den kommunala och kyrkliga organisationen inom

riket, ehuru svenska folkets representerande genom Riksdagen är byggt på kommunerna såsom grundval, och ehuru de nu gällande grundlagsbestämmelserna om den kyrkliga lagstiftningen vid deras antagande offentlig förklarades höra anses såsom blott provisoriska. Det torde ock höra erkännas, att de i statsrättsligt hänseende så ytterst betydande frågorna om icke blott den politiska utan äfven den kommunala rösträttens utsträckning och tillämpning måste begge två i alla delar erhålla sin lösning *i grundlag*, om nödig fasthet skall vinnas i de för hela samhället i så hög grad konstituerande förhållanden, som betingas af just nämnda rösträtts fördelning och utöfvande. I utlandet har ock under de senare åren rådt en mycket liflig verksamhet på just detta lagstiftningsområde; så att t. ex. Belgien reviderat sina rösträttsbestämmelser åren 1893 och 1894 samt Nederländerna, Sachsen och Österrike sina år 1896, o. s. v.

De så ytterst talrika förslag till grundlagsändringar, som inom Riksdagen väckts, sedan den nya riksdagsordningen 1866 utfärdades, visa mer än tillräckligt, att grundlagarne i flera hänseenden tarfva att öfverses och förbättras; och blifver detta än mer klart, om man tager hänsyn äfven till de framsteg, grundlagstiftningen gjort i utlandet sedan den politiskt upprörda tid (1809—1812), då regeringsformen och tryckfrihetsförordningen stiftades, samt i särskilda detaljer jemför utlandets bästa grundlagar med våra egna. Hur både viktigt och riktigt det än må vara, att statsförfattningen i främsta rummet grundar sig på egen *nationell* erfarenhet, så får dock icke förnekas, vare sig att det är både nyttigt och nödvändigt att tillgodogöra sig äfven utlandets erfarenhet på detta område, eller att äfven Sverige med framgång gjort så tillföre. Flera stater i utlandet hafva ock under innevarande århundraden redan genomlevat förhållanden, som äro för Sverige inom kort förestående, och det vore för den skull oklokt att icke hemta lärdom och erfarenhet från de håll, der sådan är att vinna.

Att både talrika och viktiga tillägg till och förbättringar i vår statsförfattning äro af nöden, torde ådagaläggas äfven af de missförhållanden, som under hand allt mer yppat sig i vårt politiska lif och framkallat önsknigar och förslag i både den ena och andra rigtningen, såsom exempel på hvilka de om ändrade grundlagsbestämmelser i afseende på statsrådets sammansättning, den högsta administrativa domsrättens utöfning, näringslifvets administration, beskattningsväsendet, granskningsväsendet, politiska rösträtten, riksdagsarbetets anordning m. fl. utgöra tydliga bevis. Det nära nog statsförfattningen i dess helhet omfattande utkast till för-

ändringar i och tillägg till regeringsformen och riksdagsordningen, hvilket såsom bilaga vidfogas motionen, torde äfven i sin mån, trots all dess ofullkomlighet, visa, hur mycket det är, som på detta område förtjenar att göras till föremål för öfvervägande, och en omsorgsfull granskning af ämnet i hela dess omfattning skall i ännu högre grad ådagalägga detta.

Då 1809 års statsförfattning tid efter annan undergått rätt väsentliga förändringar, så torde en fullständig revision af grundlagarne vara behöflig äfven för att åstadkomma nödig enhet och samstämmighet i både reelt och formelt hänseende hos dessa lagar och för att i dem ersätta föråldrade eller mindre tillfredsställande stadganden med nya eller förbättrade sådana samt för att tillägga hvad som kräfvades af nya förhållanden.

Grundlagarne böra ju såsom rikets främsta lagar vara i både reelt och formelt hänseende möjligast fullkomliga samt alltigenom uppvisa fullständig enhet och samstämmighet i den statsrättsliga uppfattningen, äfvensom helgjutenhet och likformighet i den språkliga affattningen. Om de ock ådagalägga en under århundraden förvärfvad erfarenhet, må de därför icke i sina skilda delar bära vittne om olika tiders från hvarandra afvikande statsrättsliga åsigtter och sätt att uttrycka dem.

Grundlagarne böra vidare vara, så vidt möjligt är, lättfattliga och tydliga, på det att deras föreskrifter och syften må kunna af en hvar rikets medborgare uppfattas. Följdriktighet, fasthet och tydlighet i terminologien äro för den skull särskildt af nöden, och mångtydiga uttryck böra, så vidt ske kan, undvikas, på samma gång språkets rättighet och renhet samt affattningens värdighet måste eftersträfvast. Det kan nemligen ej vara lämpligt, att lagar, som af Konung och folk besvärjas, skola vara icke blott svårfattliga, utan i många fall nära nog för den olärde obegripliga.

Att Sveriges grundlagar i deras nuvarande skick äro långt aflägsna från det mål, här sålunda uppstälts, torde icke kunna med fog bestridas.

Då grundlagarne ju böra utgöra ett sammanstämmande helt, och då denna deras egenskap långt ifrån att ernås tvärt emot motverkas genom blott partiella ändringar, genomförda under olika tider af olika personer med olika uppfattning och sätt att uttrycka sig; så bör äfven deraf vara klart, hur behöfligt det är, att grundlagarne, om än med mycket långa mellantider, underkastas fullständiga revisioner, vid hvilka äfven nödig uppmärksamhet kan egnas åt sådana stadganden och förhållanden, som vid de partiella förbättringarna i regeln lemnas utan afseende. Till förmån för dylika revisioner tala ock, att det visat sig, att vid sådana kunnat

genomföras större reformer på det politiska området, än som eljest skulle varit möjliga, något hvarpå afven Sveriges historia företer flera bevis.

Att det omfattande arbete, som måste läggas till grund för en fullständig grundlagsrevision, långt öfverstiger en ensam persons förmåga och att en sådan revision icke heller kan väntas komma till stånd i följd af blott enskildes ansträngningar, är lika så uppenbart, som det är visst, att det vore oklokt från statens sida att längre uppskjuta med ett arbete, hvars svårigheter sannolikt förstoras i jemnbredd med tidens ökade kraf, under det att utsigterna för de ur synpunkten af samhällets bästa önskliga förbättringarnes genomdrifvande i samma mån minskas.

På grund af hvad sålunda i största korthet anförts, får jag härmed hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, för åvägabringandet af en fullständig revision af regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen, låta underkasta dessa grundlagar en genomgående granskning och med denna såsom förutsättning låta utarbета och till antagande i grundlagsenlig ordning framlägga nämnda grundlagars ändamål och tidens ökade kraf i afseende på både fullständighet, innehåll och form möjligast motsvarande förslag till regeringsform, riksdagsordning och tryckfrihetslag.

Stockholm den 16 april 1898.

Axel Vilh. Ljungman.

Bilaga A.

Utkast, innehållande antydningar till åtskilliga (utan hänsyn till de unionella förhållandena ifrågasatta) grundlagsändringar, som vid en blifvande allmän revision af grundlagarnes stadganden böra tagas i öfvervägande.

Regeringsformen.

- I. Om Sveriges rike och Konung samt om den styrande, dömande och förvaltande statsverksamheten.

§ 1.

Sveriges rike skall styras af en Konung och vara ett arfrike med den arfsföljd, som är stadgad i faststæld successionsordning.

§ 2.

1. Vid tillträdet till regeringen afgifve Konungen edlig försäkran att, såsom en rättrådig Konung för svenska folket, genom en rättvis regering, enligt denna regeringsform samt rikets öfriga grundlagar, allmänna och särskilda lagar och laga stadgar, söka att efter yttersta förmåga främja rikets och hvarje dess inbyggares bästa. Denna försäkrans ordalydelse fastställes af Konungen och Riksdagen gemensamt.

2. Konungen skall alltid vara af den rena evangeliska läran, sådan som den är antagen och förklarad uti den oförändrade augsburgiska be-kännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593.

3. Konungen må icke utan Riksdagens samtycke blifva regent af främmande land.

§ 3.

1. Konungens majestät skall hållas i helgd och vördnad. Hans gerningar vare fredade mot allt åtal.

2. Konungen och den kungliga familjen åtnjute af riket ett tillräckligt underhåll. De en gång dertill bestämda anslagssummorna må hvarken indragas eller förminskas: för Konungen, så länge hans regeringstid varar; för prinsar, så länge de ej förlorat rättighet till tronföljden; för prinsessor, så länge de förblifva oförmälda eller ej förverkat det dem beviljade underhållet.

§ 4.

1. Konungen eger att allena styra riket och utföra den konungsliga magten på det sätt, denna regeringsform föreskrifver; inhemt dock, såsom här nedanför stadgas, underrättelse och råd af ansvarige rådgifvare.

2. Konungens hof står dock under Konungens enskilda styrelse, kunnande han, utan ansvarige rådgifvares hörande, derom förordna, som honom godt synes.

§ 5.

Statsrådet skall bestå af tio ledamöter, hvartill Konungen kallar och utnämner kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade, infödde svenske män af den rena evangeliska läran. Desse ega att alla i statsrådet förekommande ärenden öfvervara. Ej må fader och son eller bröder på en gång vara ledamöter af statsrådet.

Bland statsrådets ledamöter, med undantag af ministern för utrikes ärendena, utnämne Konungen en att vara statsminister och statsrådets främste ledamot.

§ 6.

Af statsrådets ledamöter skola nio vara chefer och föredragande, hvar för sitt departement, nemligen:

- ministern för utrikes ärendena för utrikesdepartementet;
- en chef för sjöförvarsdepartementet;
- en för landtförvarsdepartementet;
- en för justiedepartementet;

en för civildepartementet;
 en för samfärdselsdepartementet;
 en för landbruksdepartementet;
 en för finansdepartementet; samt
 en för ecklesiastikdepartementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

§ 7.

Alla regeringsärenden, med undantag af sådana som i 11, 12, 13 och 32 §§ omförmälas, skola föredragas inför Konungen i statsrådet och der afgöras. Om utöfvandet af Konungens befälsrätt öfver rikets krigsmagt samt domsrätt gifvas här nedanföre särskilda föreskrifter.

§ 8.

Ej må Konungen fatta beslut i mål, hvaröfver statsrådet bör höras, derest icke minst tre statsrådsledamöter, utom vederbörande föredragande, äro tillstädes. Statsrådets samtliga ledamöter skola, der de icke ega laga förfall, öfvervara alla mål af synnerlig vikt och omfattning, som, efter ledamöterna förut meddelade föredragningslistor, förekomma i statsrådet och röra rikets allmänna styrelse. Sådana äro: frågor och förslag om nya allmänna författningars vidtagande; om upphäfvande eller förändring af de förut gällande; om nya allmänna inrättningar uti särskilda styrelsens grenar, med flera af dylik beskaffenhet. Hela statsrådets tankar skola ock inhemtas, då Konungen anser nödigt att lyfta någon del af de i 63 § omförmälda kreditiv eller att, med tillämpning af 74 §, ställa rikets krigsmagt eller någon del deraf på krigsfot, så främt sådant beslut af Konungen icke enligt 13 § påkallar utomordentligt statsråds hörande.

§ 9.

Uti alla mål, som hos Konungen i statsrådet förekomma, skall protokoll föras. Statsrådets tillstädesvarande ledamöter böra, under ansvarighet för rådslagen, till den påföljd, hvarom vidare stadgas i 106 och 107 §§, ovilkorligen till protokollet yttra och förklara sina meningar; Konungen dock förbehållet att allena besluta. Skulle någonsin den oförmodade hän-

delse inträffa, att Konungens beslut vore uppenbarligen stridande mot rikets grundlag, allmän eller särskild lag eller laga stadga, åligge det då statsrådets ledamöter att deremot göra kraftiga föreställningar. Den, som ej anfört särskild mening till protokollet, vare ansvarig för beslutet, såsom hade han styrkt Konungen att fatta detsamma.

Statsrådets protokoll och handlingar må, med de undantag, som stadgas i 105 § eller uti den enligt 86 § stiftade lagen angående tryckfrihet, icke fordras eller utbekommas af någon.

§ 10.

Innan ärendena föredragas hos Konungen i statsrådet, skola de beredas af den föredragande genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk.

§ 11.

1. Med utrikes regeringsärenden förstås alla de mål, som angå vare sig rikets förhållande till främmande magter eller utrikesdepartementet och till detta hörande inrättningar. Dessa mål skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas af ministern för utrikes ärendena, hvilken det tillhör att anmäla och föredraga dem inför Konungen i närvaro, der ej för särskilda fall annorlunda stadgats i 12 och 13 §§, af blott statsministern och en annan statsrådsledamot; Konungen dock obetaget att, då han pröfvar sådant lämpligt, i kabinettet inkalla flere af statsrådets ledamöter. Är statsministern hindrad att vara tillstädes, tillkalle Konungen i hans ställe en annan statsrådets ledamot. Är ministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage den statsrådets ledamot, Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa rådgifvare inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen i deras närvaro besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att föra protokollet.

Om protokoll och till dem hörande handlingar i här omförmälda mål gälla hvad i 9 § stadgats för statsrådets protokoll och handlingar. Vid meddelandet till Riksdagens granskningsutskott af till diplomatiskt mål hörande protokoll och handlingar, kan Konungen fästa det förbehåll, att desamma innehåll ej må komma till andras kunskap, utan så vidt det finnes nödigt i följd deraf att åtgärd vidtages enligt 106 eller 107 §§.

2. Alla meddelanden i diplomatiska mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena, hvilken vare ansvarig för att de af honom aflåtna embetskrifvelser öfverensstämma med till protokoll förda beslut.

§ 12.

Konungen eger att ingå i afhandlingar och förbund med främmande magter. Dervid förfares i den ordning, föregående paragraf stadgar; dock skola vid dessa måls afgörande samtliga de statsrådets ledamöter, som ej ega laga förfall, inkallas i kabinettet.

Riksdagen skall undfå del af de förbund och afhandlingar, Konungen å rikets vägnar ingått med främmande magter, med undantag af hemliga artiklar, som dock ej må strida mot de offentliga.

§ 13.

1. Vill Konungen börja krig eller sluta fred, inkalle då i kabinettet till ett utomordentligt statsråd samtliga statsrådsledamöter och två högre militära embetsmän med sådan syssla, hvarom i 35 § förmåles, låte för dem framställa de skäl och omständigheter, som härvid förekomma till öfvervägande, samt äske deröfver deras yttranden, hvilka de skola, hvar för sig, afgifva till protokollet med den ansvarighet, 107 § bestämmer. Konungen ege derefter magt att fatta och utföra det beslut, som han finner nyttigast för riket.

Om sådant protokoll, som nyss nämnts, gälle hvad i 11 § föreskrifvits.

2. Sammalunda förfares ock, när Konungen anser nödigt att med hänsyn till främmande magt vidtaga någon åtgärd af sådan beskaffenhet, att den med skäl bör befaras skola leda till krig.

§ 14.

Öfver rikets krigsmagt till lands och sjös eger Konungen högsta befälet och, vid förfall för honom, regent eller den prins af det kungliga huset eller den infödde militäre embetsman, Konungen eller konungamagtens utöfware, på sätt 8 § stadgar, förordnat till högste befälhafvare.

§ 15.

1. När Konungen sjelf förer högsta befalet öfver krigsmagten eller någon del deraf, skola de till befälsutöfningen hörande kommandomål, han omedelbarligen besörjer, afgöras i närvaro af den embetsman, åt hvilken Konungen i statsrådet uppdragit att för ty fall vara rådgifvare i dessa mål. Denne, hvilken det tillkommer att bära det rättsliga ansvaret för samma befäls utöfning och för den skull har att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 38 § 1 mom., åligge att, då dessa mål afgöras, sin mening yttra öfver de företag, Konungen besluter, samt att, då hans mening icke öfverensstämmer med Konungens beslut, föra sina yttrade betänkligheter och råd till ett protokoll, hvars rättighet Konungen besanne medelst sin höga påskrift. Finner nämnde embetsman dessa företag vara af en vådlig rigtning eller omfattning eller grundade på ovissa eller otillräckliga medel att utföra dem, tillstyrke han jemväl, att Konungen ville kalla till ett krigsråd deröfver tvenne eller flere af de närvarande högre militära embetsmän; Konungen dock obetaget att å denna tillstyrkan och, der den bifalles, å krigsrådets till protokoll anförda tankar göra det afseende, honom godt synes. Hvad nu är sagdt om Konungen gälle ock om regent eller prins af det kungliga huset, när han sjelf förer sådant befäl, hvarom här stadgats.

Om i här omförmälda kommandomål förda protokoll gälle hvad ofvan i 9 § stadgats för statsrådets protokoll och handlingar.

2. Ej må i den för kommandomål stadgade ordning fattas beslut i mål, som skola afgöras på det sätt 8, 11, 12 eller 13 §§ föreskrifva. Instruktion för rådgifvare i kommandomål utfärdas af Konungen i statsrådet.

§ 16.

Konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrångvisa och orätt hindra och förbjuda, ingen förderfva eller förderfva låta, till lif, ära, personlig frihet och välfärd, utan han är lagligen förvunnen och dömd, och ingen afhända eller afhända låta något gods, löst eller fast, utan ransakning och dom, i den ordning Sveriges lagar och laga stadgar föreskrifva; ingens fred störa i hans hus eller störa låta; ingen förvisa från ort till annan; ingens bref öppna eller öppna låta, utan skydda brefhemligheten, så att den varder okränk.

Konungen låte en hvar blifva dömd af den domstol, hvarunder han rättsligen hörer, och medgifve icke några personliga företrädesrättigheter vid rättskipningen, så att alle må vara lika inför lagen.

Om för allmänna behof påkallade undantag från hvad här sålunda stadgats gifvas föreskrifter i lagar, stiftade i den ordning, 87 § 1 mom. fastställer.

§ 17.

1. Konungens domsrätt skall uppdragas minst tolf, högst tjuguen, af honom utnämnda, lagkunnige män, hvilke fullgjort hvad författningarna föreskrifva dem, som må nyttjas uti domarembeten, samt i sådana värf ådagalagd insigt, erfarenhet och redlighet. De kallas justitieråd och utgöra Konungens högsta domstol. Deras antal må ej ökas utöfver tolf, så vida ej Konungen och Riksdagen, i den ordning, 87 § 1 mom. stadgar, besluta, att högsta domstolen skall arbeta på afdelningar; och varde, i sådant fall, så väl justitierådens antal inom ofvan föreskrifna gränser, som ärendenas fördelning mellan afdelningarna bestämda i samma ordning.

2. Konungens rätt att pröfva och afgöra de mål, som, jemlikt författningarna, få hos Konungen fullföljas genom besvär öfver embetsmyndigheters, korporationers eller nämnders meddelade beslut, men icke tillkomma högsta domstolens upptagande och ej heller angå tillsättande af tjenster, skall på det sätt och med de undantag, som bestämmas i särskild, af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga, uppdragas sju af Konungen utnämnde, kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade män. De kallas regeringsråd och utgöra Konungens regeringsrätt. Bland dem böra minst fyra hafva förut förvaltad civil beställning och minst tre beklädt domareembete.

3. Konungens rätt att afgöra mellan domstolar och embetsmyndigheter uppkommande behörighetstvister är, på sätt närmare bestämmes uti särskild, af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga, uppdragen åt en af fyra justitieråd och fyra regeringsråd bildad domstol.

§ 18.

Regeringsrätten tillkommer det äfven att, i mål af beskaffenhet att kunna tillhöra dess slutliga pröfning, upptaga och afgöra ansökningar, att Konungen må bryta dom åter, som vunnit laga kraft, eller återställa laga tid, som är försuten. Alla öfriga sådana ansökningar skola afgöras af högsta domstolen.

§ 19.

Inkomma till Konungen ifrån domstolar eller embetsmän förfrågningar om lagens rätta mening i sådana fall, som höra till domares åtgärd, ege högsta domstolen att gifva de sålunda sökta förklaringar.

§ 20.

Uti fredstider skola de mål, som från krigsdomstolarne dragas under Konungens pröfning, företagas och afgöras uti högsta domstolen. Tvenne militära embetsmän af högre grad, dem Konungen i statsrådet härtill utser och förordnar, böra, med domare jäf och ansvar, och utan särskildt arfvode, i högsta domsten öfvervara sådana mål och deröfver rösta; dock må domarens antal icke öfverstiga åtta.

Under krig förhålles dermed efter lagen om krigsdomstolar och rättengången derstädes.

§ 21.

Konungen eger tvenne röster i de mål, hvilkas föredragning och afgörande han finner för godt att öfvervara i högsta domstolen eller regeringsrätten. Alla frågor om förklaringar öfver lagen skola anmälas hos Konungen och hans röster deruti inhemtas och beräknas, änskönt han icke deltagit i högsta domstolens öfverläggningar derom.

§ 22.

1. Uti högsta domstolen kunna ringare mål pröfvas och afgöras af fem ledamöter, så ock af fyra, der alla fyra äro ense om slutet. Öfver viktigare saker skola minst sju döma. Ej må flere än åtta ledamöter på en gång deltaga i pröfningen af något mål, der ej för vissa fall annorledes föreskrifves, i den ordning, 87 § 1 mom. stadgar.

2. Uti regeringsrätten kunna mål pröfvas och afgöras af fem ledamöter, så ock af fyra, der minst tre af dem äro ense om slutet.

§ 23.

Alla högsta domstolens och regeringsrättens beslut utfärdas i Konungens namn och med hans höga underskrift eller under hans sekret.

§ 24.

1. Uti Konungens nedre justitierevision skola justitieärendena beredas till föredragning och afgörande i högsta domstolen.

2. Till föredragning och afgörande i regeringsrätten skola ärendena beredas i det departement, hvartill de höra, enligt den i 6 § omnämnda fördelning.

Departementschef ege att i regeringsrätten deltaga i öfverläggningen, men icke i besluten, i de mål, som höra till hans departement.

§ 25.

Konungen eger att i brottmål göra nåd, mildra lifsstraff samt återgifva ära och förverkadt gods; dock må högsta domstolen höras öfver ansökningar derom och Konungen fatta sina beslut uti statsrådet. På den brottslige skall sedermera ankomma att emottaga den nåd, Konungen förunnat honom, eller undergå det straff, hvartill han blifvit dömd.

§ 26.

1. Då justitieärenden föredragas i statsrådet, skola, jemte chefen för justitiedepartementet och minst tre andra ledamöter af statsrådet, två justitieråd öfvervara dem, med den skyldighet att yttra sig till protokollet, som 9 § föreskrifver.

2. Vid föredragning i statsrådet af frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af stadgar eller författningar, hvarom i 87 § 2 mom. och 89 § förmäles, böra två af regeringsrättens ledamöter närvara, med enahanda skyldighet att yttra sig, som ofvan i 1 mom. sägs. Samma lag gälle i fråga om dispens från sådan stadga eller författning.

§ 27.

Till justitiekansler må Konungen nämna en lagfaren, skicklig och oveldig man, som varit nyttjad i domarevärf. Honom, såsom Konungens högste ombudsman, åligge förnämligast att föra eller genom de under honom ställda fiskaler låta föra Konungens talan i mål, som röra allmän säkerhet och kronans rätt, samt att, å Konungens vägnar, hafva tillsyn

öfver rättvisans handhavande och i sådan egenskap beifra fel, som begås af domare eller embetsmän.

§ 28.

1. Konungen eger, utom i det fall, hvarom stadgas i 32 §, att i statsrådet utnämna och befordra infödde svenske män till alla embeten och tjänster inom riket, högre och lägre, hvilka äro af den egenskap, att Konungen derå utfärdar fullmagter; dock böra vederbörande förut hafva inkommit med förslag, der sådana hittills egt rum eller varda föreskrifna af Konungen med Riksdagens samtycke vid nya embetens och tjänsters inrättande.

Konungen vare likväl obetaget, att, efter vederbörandes hörande, eller uppå deras framställning, till lärarebefattningar vid universiteten, de teologiska läraretjensterna likväl undantagna, såsom ock till lärarc- och andra beställningar vid andra inrättningar för vetenskap, slöjd eller skön konst, äfvensom till läkarebefattningar, kalla och beforda äfven utländska män af utmärkt förtjenst, de der bekänna den rena evangeliska läran. Likaledes må Konungen kunna uti militärt embete nyttja utländsk man af sällsynt skicklighet, men icke till högste befälhafvare öfver krigsmagten, ansvarig rådgifvare i kommandomål, hvarom i 15 § förmäles, eller kommandant i fästning.

2. Konungen fäste vid alla befordringar afseende endast å de sökandes förtjenst och skicklighet, men icke på deras börd.

3. Hvarje departementschef skall föredraga och expediera alla ärenden rörande befordringar, förordnanden, tjänstledighet och afsked, till och ifrån embeten och tjänster, vid de verk och stater, som höra under departementet.

§ 29.

Till presterligt embete i svenska folkkyrkan eller till annan tjenst, hvarmed är förenadt åliggande att meddela undervisning i kristendom eller teologisk vetenskap, kan endast den utnämnas, som bekänner den rena evangeliska läran. Till alla öfriga embeten eller tjänster, med det undantag i afseende på statsrådets ledamöter, som stadgas i 5 §, må kunna nämnas bekännare af annan kristen troslära, äfvensom af den mosaiska; dock må icke någon, som ej tillhör den rena evangeliska läran, såsom domare eller innehafvare af annan tjenst, deltaga i handläggning

eller afgörande af fråga, som angår religionsvård, religionsundervisning eller befordringar inom den svenska folkkyrkan.

§ 30.

Om den rätt, Konungen eger att utnämna erkebiskop, biskopar och kyrkoherdar inom svenska folkkyrkan, gifvas närmare föreskrifter i 119 §.

§ 31.

Städernas stadsfullmäktige ega att till borgmästaretjänster föreslå trenne behörige män, då Konungen utnämne en af dem. På lika sätt förhållas med rådmäns- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm.

§ 32.

Sändebud och konsuler för riket hos främmande magter samt de embets- och tjänstemän, som nyttjas i utrikesdepartementet och vid beskickningarna, nämne och entledige Konungen, i den ordning, som i 11 § är föreskrifven för utrikes regeringsärendens behandling.

§ 33.

När sådana sysslor, hvartill förslag blifvit upprättade, bortgifvas af Konungen, böra de statsrådets ledamöter, som dervid skola närvara, yttra sig öfver de sökandes skicklighet och förtjenster; egande de äfven rätt att göra underdåniga påminnelser emot Konungens utnämningar till andra tjänster och embeten.

§ 34.

Statsministern och ministern för utrikes ärendena innehafve rikets högsta värdighet och de öfrige statsrådsledamöterna den derintill närmaste. Ledamot af statsrådet må icke tillika utöfva annat embete, ej heller uppbära några inkomster deraf; men väl må statsrådsledamot, som tillika är chef för ett af försvarsdepartementen, kunna uppdragas sådan befattning med kommandomål, hvarom i 15 § förmäles, fast utan rätt att därför uppbära särskildt arvode. Justitieråd eller regeringsråd må ej tillika innehafva eller utöfva annat embete.

§ 35.

Statsrådets ledamöter, presidenter eller chefer för kollegier och öfriga centrala embetsverk, justitiekansleren, expeditions- och byråchefer i regeringsdepartementen, öfverståhållaren, underståhållaren och polismästaren i hufvudstaden, landshöfdingar, fältmarskalkar, generaler och amiraler af alla grader, generaladjutanter, öfveradjutanter, stabsadjutanter, kommandanter i fästningarna, chefer för regementen och öfriga särskildt för sig bestående militära kårer samt cheferna för fältmättnings- och sjömättningsväsendet, äfvensom de embets- och tjänstemän, med hänsyn till beskaffenheten af hvilkas tjensteutöfning sådant af Konungen med Riksdagens samtycke föreskrifvits (vid aflöningsstaternes fastställande), hafva förtroendesysslor, hvarifrån Konungen må entlediga dem, när han pröfvar rikets tjänst fordra det. Konungen kungöre dock sådana beslut i statsrådet, hvars ledamöter vare skyldige att göra underdåniga föreställningar deremot, om de finna sig ega skäl dertill.

§ 36.

De, som bekläda domareembeten, så högre som lägre, samt alle andre af Konungen nämnde embets- och tjänstemän, än de i 32 och 35 §§ omförmälde, kunna icke, utan medelst ransakning och dom, afsättas från sina sysslor af Konungen, ej heller, utan efter egna ansökningar, befordras eller flyttas till andra tjänster; Konungen dock obetaget att (vid aflöningsstats fastställande) med Riksdagens samtycke föreskrifva, att tjensteinnehafvare, vid uppnåendet af viss ålder eller inträffad oduglighet för tjensten i följd af obotlig sjukdom, är skyldig att afgå från sin befattning emot undfående af pension.

Om den skyldighet, som åligger embets- eller tjänsteman, hvilken vid sin utnämning tillhörde svenska folkkyrkan, att vid utträde ur denna afgå från sin tjänst, är stadgad i 139 § 2 mom.

§ 37.

Alla beställningar vid sitt hof må Konungen, enligt föreskriften i 4 § 2 mom., efter behag tillsätta och derifrån afsätta; dock må med sådan beställning icke förenas embete eller tjänst, för hvars utöfvande uppbares enligt riksstaten faststald aflöning.

§ 38.

1. Alla från Konungen utgående expeditioner och befallningar skola, för att blifva gällande, vara försedda med underskrift ej blott af Konungen utan äfven af vederbörande föredragande, hvilken senare vare ansvarig att de instämma med deröfver förda protokoll. I kommandomål, hvarom i 15 § förmåles, vare dock den föredragandes underskrift tillfyllest.

Skulle den föredragande finna något Konungens beslut vara uppenbarligen stridande mot grundlag, allmän eller särskild lag eller laga stadga, göre han deremot kraftig föreställning. Yrkar Konungen ändock, att ett sådant beslut skall utfärdas, vare det då den föredragandes rättighet och pligt att vägra sin underskrift derå, och nedlägga han i följd deraf sitt embete, hvilket han icke må återtaga, förr än Riksdagen pröfvat och gillat hans förhållande. Emellertid vare han bibehållen vid sin lön och öfriga tjensten åtföljande inkomster.

2. Alla föreskrifter och erinringar om verkställighet af utfärdade beslut må omedelbarligen kunna af departementschef expedieras till vederbörande.

Öfver förvaltningsärenden, som, efter af Konungen derom gifvet förordnande i offentligen kungjord stadga, afgöras utaf departementschef, skall föras protokoll, hvilket med namnunderskrift styrkes till sin rättighet af den beslutande.

§ 39.

1. Vill Konungen resa utom Sverige och Norge, meddele han hela statsrådet denna sin föresats och inhemte dess tankar deröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen derefter sådan resa och den verkställer, befatte sig ej med rikets styrelse eller utöfve den konungliga magten, så länge han vistas utom rikena, utan föres riksstyrelsen under Konungens frånvaro, i hans namn, af den till tronföljden närmast berättigade prins, om han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom regent med all konungslig magt och myndighet enligt denna regeringsform; dock må lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som regenten dertill förordnar.

2. Finnes ej till tronföljden berättigad prins, eller har den dertill närmast berättigade ej uppnått den i 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norge hindrad

att öfvertaga riksstyrelsen, före statsrådet styrelsen med samma magt som regent; dock må det ej riddarevärdighet utdela.

3. Huru förhållas skall, derest Konungen blifver längre tid än tolf månader utom Sverige och Norge, derom varder stadgad i 91 §.

§ 40.

Blifver Konungen så sjuk, att han icke vårdar regeringsärendena, förhållas med riksstyrelsen, såsom i föregående paragraf bestämmes.

§ 41.

Konungen vare myndig vid fyllda aderton år. Samma lag vare för den till tronföljden närmast berättigade prins. Dör konung, innan tronföljaren uppnått denna ålder, föres styrelsen af statsrådet, i Konungens namn, enligt 39 §, intill dess Riksdagen sammankommer, och den förmyndarstyrelse, Riksdagen förordnar, tillträdt regeringen; ställande sig statsrådet denna regeringsform till ovilkorlig efterlefnad.

§ 42.

1. Skulle den olycka tima, att hela konungahuset, inom hvilket arfsrätten till riket räknas, utginge på manliga sidan, då förvalte äfven statsrådet regeringen med den magt, 39 § stadgar, intill dess Riksdagen hinner sammankomma och utkora ett nytt konungahus, samt den valde Konungen tillträdt regeringen.

2. Uti alla de fall, då enligt denna och föregående tre paragrafer riksstyrelsen föres af statsrådet, skola samtliga statsrådsledamöter, der de icke ega laga förfall, vara närvarande och rösta.

§ 43.

Går Konungen i fält eller reser till aflägsnare inrikes orter eller till konungariket Norge, förordne tre ledamöter af statsrådet, under den ordförande, som Konungen särskildt nämner antingen bland prinsar af sitt hus eller ibland statsrådets ledamöter, att föra regeringen i de mål, han föreskrifver. Med de mål, Konungen då afgör sjelf, förhållas på det sätt, som 8 och 11 §§ stadga.

Hvad nu är sagdt om Konung, gälle ock i afseende på regent, då riksstyrelsen utöfvas af honom.

§ 44.

1. Ingen prins af det kungliga huset, det vare sig kronprins, arffurste eller furste, må gifta sig utan Konungens vetskap och samtycke eller med enskild mans dotter eller med någon, till hvilken han befinner sig i sådant skyldskapsförhållande, att äktenskap dem emellan är förbjudet i svensk lag. Sker det ändock, hafve han förverkat arfsrätt till riket både för sig, barn och efterkommande. Samma lag vare, der prins af det kungliga huset utan Konungens och Riksdagens samtycke, vare sig genom val, arf eller gifte, blifver regerande furste i främmande land, eller der dylik prins icke bekänner sig till den rena evangeliska läran, sådan som den är antagen och förklarad uti den oförändrade augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593.

2. Medlemmar af det kungliga huset må icke utan Konungens samtycke resa eller uppehålla sig utom Sverige och Norge. Sker det ändock, kan Konungen indraga det underhåll, som må vara dem beviljadt. Samma lag vare, om prinsessa gifter sig utan Konungens samtycke eller med svensk eller norsk man utom det kungliga huset.

3. Medlemmar af det kungliga huset skola för sina personer icke svara inför någon annan än Konungen eller den han förordnar till domare öfver dem.

§ 45.

Hvarken Svea rikets kronprins och arffurste eller någon annan medlem af det kungliga huset skola hafva någon del af riket i förläning eller något lifgeding eller civilt embete; dock kunna efter gammalt bruk titlar af hertigdömen och furstendömen tilläggas dem, utan rättighet till de landskap, hvilkas namn de bära.

§ 46.

1. Riket är indeladt uti höfdingedömen eller län, inom hvilka förvaltningen skall förblifva ordnad efter hittills gällande hufvudgrunder, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt att samfäldt göra ändring deruti. Ingen generalguvernör må hädanefter förordnas inom riket, och ej heller må öfverståhållare eller landshöfding utöfva militärbefäl

eller inom det honom anförtrödda höfdingedöme vara ledamot af eller ordförande uti kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige eller landsting.

2. De ändringar i den bestående administrativa ordningen inom riket, som må ega rum i följd deraf att någon del af riket för dess trygghets skull förklaras i krigs- eller belägringstillstånd, fastställas närmare i af Konungen och Riksdagen samfäldt antagen stadga.

§ 47.

Rikets hofrätter och alla andra domstolar skola döma efter lag och laga stadgar; rikets alla embetsverk samt högre och lägre embetsmän skola förvalta de dem åliggande sysslor och värf, enligt de instruktioner, reglementen och föreskrifter, som redan äro gifna eller framdeles kunna gifvas, lyda Konungens bud och befallningar samt räcka hvarandra handen till fullgörande deraf och af allt hvad rikets tjänst fordrar utaf dem; blifvande de Konungen ansvarige, i laga ordning, om något underlåtes och försummas eller olagligen behandlas utaf dem.

§ 48.

Konungen låte vara för sig angeläget, att rikets näringar egnas den för deras trefnad och förkofran nödiga omvårdnaden, icke blott genom de med sådant syfte inrättade offentliga anstalter och embetsverk, utan äfven derigenom, att dessa näringars idkare sättas i tillfälle att medelst tidsenliga sjelfförvaltningsorgan verka för samma mål, efter de stadgar, Konungen och Riksdagen samfäldt gifvit.

II. Om svenska folkets representerande genom Riksdagen samt om den beviljande, lagstiftande och kontrollerande statsverksamheten.

§ 49.

1. Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. De för Riksdagens sammansättning och verksamhet utöfver denna regeringsforms bestämmelser nödiga föreskrifterna gifvas i riksdagsordningen.

2. Riksdagen fördelas i två kamrar, den första och den andra, hvilka i alla frågor ega lika behörighet och myndighet. Första kammarens ledamöter skola, till ett antal af ethundrasjuttio och för en tid af åtta år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga; andra kammarens åter, till ett antal af tvåhundra-trettio och för en tid af fyra år, af kommunernes valberättigade medlemmar genom elektorer, valde i öfverensstämmelse med de hufvudgrunder, som i 129 § faststälts för val af kommunernes fullmäktige. Valrätt vid val till andra kammaren tillkommer inom den kommun, der han är bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter enligt 130 § röstberättigad svensk medborgare, som uppnått tjugufem års ålder. Hvardera kammaren tillkommer att pröfva sina medlemmars behörighet för riksdagsmannakallets utöfvande. Konungen eger att, innan den tid tilländagått, för hvilken nämnde ledamöter utsetts, förordna om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem.

3. Riksdagsmännen kunna i utöfningen af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar och äro för sin verksamhet såsom sådana ansvarige enligt särskild lag, som stiftas efter 87 § 1 mom.

4. Riksdagen skall i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller om helgdag då inträffar, dagen derefter; Konungen dock obetaget att, emellan lagtima riksmöten, sammankalla Riksdagen till urtima riksmöte.

Vid urtima riksmöte må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framlägges, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller ock vådligt för Riksdagens frihet och säkerhet. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken, utsätta och kungöra annan riksdagsort.

§ 51.

1. I de fall, då Konungen eller regenten eller statsrådet sammankallar Riksdagen, fastställes tiden för riksmötets början efter sjunde och

inom tjugonde dagen från den, då kallelsen blifvit kungjord uti allmänna tidningarna.

2. Då Riksdagen sammanträdt till lagtima möte, kan den ej utan egen begäran upplösas, förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, medan Riksdagen är samlad, förordnar om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall sammanträda till nytt lagtima möte å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt ej må vidare upplösas af Konungen, förr än efter fyra månader från det senare mötets början. Under sådant möte utöfve Riksdagen icke de åligganden, som tillkomma Riksdagen vid lagtima möte, men redan hunnit fullgöras vid det upplösta mötet.

Då Riksdagen sammanträdt till urtima möte, eger Konungen, när han finner för godt, åtskilja densamma; och vare sådant möte alltid upplöst, innan tid infaller för lagtima riksmöte.

§ 52.

1. Riksdagens kamrar utse, hvar för sig, bland sina ledamöter talman och vice talman.

2. Talmännen eller, i händelse af förfall för dem, vice talmännen åligger, hvar för sin kammare, att utfärda kallelse till sammanträden och att vid dessa leda förhandlingarna och göra propositioner för besluts fattande samt vidmagthålla ordningen. Den, som talmansbefattningen utöfvar, må ej deltaga i öfverläggning eller omröstning.

3. Talman må ej vägra proposition, utom när han finner väckt fråga strida mot grundlags lydelse; och bör han då alltid anföra skälen till sin vägran.

§ 53.

Riksdagen skall vid lagtima möte för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott, med den särskilda uppgift för hvart och ett af dem, som i riksdagsordningen närmare bestämmes, nemligen: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett beskattningsutskott, ett bankoutskott, två lagutskott, ett ekonomiutskott och ett granskningsutskott; ankommande på kamrarnes sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som det eljest skulle tillkommit något af nämnda allmänna utskott att behandla.

Vid urtima riksmöte skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af dervid förekommande ärenden.

§ 54.

Äskar Konungen af Riksdagen särskilde deputerade, att öfverlägga med honom om ärenden, dem han pröfvar böra hållas hemliga, utväljas desse deputerade af kamrarne till det antal, Konungen bestämt; dock ege desse deputerade icke magt att fatta beslut, utan endast att till Konungen afgifva yttranden öfver de mål, Konungen meddelar dem. De deputerade aflägga tysthetsed, der Konungen fordrar sådan.

§ 55.

Ej må Riksdagen eller Riksdagens kamrar, utskott, nämnder, fullmäktige eller revisorer, med de undantag som ofvan stadgats i 50 och 54 §§, rådplåga eller besluta öfver något ämne i närvaro af Konungen, regent eller ledamot af förmyndarestyrelse eller interimisregering för riket.

§ 56.

1. Förslag kunna ingifvas till Riksdagens pröfning och afgörande icke blott af Konungen utan ock, under iakttagande af i 90 § gifna föreskrifter, utaf enskilde riksdagsmän. Förslag af riksdagsman bör alltid skriftligen aflemnas i den kammare, riksdagsmannen tillhör, och må dervid ej mål af olika beskaffenhet sammanföras i en skrift. Om den rätt Riksdagens utskott, fullmäktige, revisorer och justitieombudsman ega att i vissa fall inkomma med förslag eller berättelser, är stadgadt nedanför och i riksdagsordningen.

2. Konungens propositioner så ock riksdagsmans förslag, som icke rör allena den kammare, riksdagsmannen tillhör, kunna icke företagas till afgörande i kammare, innan utskott afgifvit yttrande deröfver.

3. Vid ärendes afgörande skola talmannens propositioner framställas sålunda, att de endast kunnas besvaras med ja eller nej, och vid omröstning mellan flera meningar måste alltid två i sänder ställas emot hvarandra. Omröstning bör alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar.

Hvad kamrarne sammanstående besluta, det vare Riksdagens be-

slut. Stadna kamrarne öfver någon fråga, deri allmänt eller särskildt utskott yttrat sig, uti olika beslut, då skall utskottet söka sammanjemka de olika meningarna och inkomma till kamrarne med förslag derom. Blifva dessa ej heller derefter ense om ett beslut, då skall frågan, utom i de fall, 69, 70, 71 och 72 §§ upptaga, anses hafva förfallit för det riksmötet.

4. De lagar, laga stadgar och förordningar, hvilka Konungen och Riksdagen gemensamt beslutit, skola utfärdas endast i Konungens namn och med hans underskrift.

§ 57.

1. Svenska folkets urgamla rätt att [för statsverkets behof] beskatta sig utöfvas af Riksdagen allena, på sätt denna regeringsform föreskrifver.

2. Huruledes menigheter och andra korporationer må för egna behof beskatta sig, bestämmes genom särskilda stadgar, hvilka af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

§ 58.

För Riksdagen låte Konungen vid hvarje lagtima möte uppvisa statsverkets tillstånd i alla dess delar, till inkomster och utgifter, fordringar och skulder. Skulle genom traktater med främmande magter några medel tillflyta riket, skall för dem redovisas på lika sätt.

§ 59.

I sammanhang med uppvisandet af statsverkets tillstånd och behof eller vid tillfälle under riksmötets förlopp, som Konungen finner för ändamålet lägligare, låte Konungen för Riksdagen, på sätt i riksdagsordningen sägs, framställa förslag rörande sättet att genom skatteavgifter fylla hvad statsverket kan erfordra utöfver de ordinarie inkomsterna.

§ 60.

1. Till skatteavgifter, som i föregående paragraf afses, räknas tullmedlen, bränvinstillverknings- och andra accismedel, stämpelpappersmedlen samt hvad Riksdagen dessutom särskildt åtager sig såsom bevillningsavgifter; och skola för sistnämnda avgifters utgörande, på sätt och å tid, som fast-

ställes i af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga, all fast egendom uppskattas till sitt värde samt all förmögenhet och all inkomst till deras belopp. Ej må skatteafgift kunna ändras utan Riksdagens samtycke, tullafgiften å inkommande spanmål allena undantagen, hvilken må kunna nedsättas. Efter hufvudtalet utgående skatteafgift må ej vidare för statsverkets behof påläggas eller utkrävas.

2. Ersättningsavgifter för begagnande eller omedelbar förmån af statens inrättningar liksom öfriga till statsverkets ordinarie inkomster hörande allmänna avgifter fastställas af Konungen med Riksdagens samtycke. Ej må sådan afgift annorlunda eller i annan omfattning, än Riksdagen medgifvit, kunna ändras af Konungen. De ersättningsavgifter, som enskilde eller korporationer må uppbära för nyttjandet af med Konungens tillstånd anlagda och till allmänt begagnande upplätta samfärdsanstalter, ege Konungen deremot ensam fastställa.

3. Ej må Konungen statsverkets inkomster förpakta eller, till vinning för sig och kronan eller enskilde personer eller korporationer, fastställa några monopol. Ej heller må ersättningsavgift, som af Konungen med Riksdagens samtycke pålagts idkarne af särskild näring till förmån för blott samma näring, kunna, äfven om den ingår till statsverket, användas för annat ändamål än det, som afsetts vid afgiftens åsättande.

§ 61.

Alla skatteavgifter, som Riksdagen beviljat under de i 1 mom. af föregående paragraf särskildt nämnda titlar, skola hvar för sig utgöras intill slutet af det år, under hvars lopp ändring i sådan afgifts storlek eller dess upphäfvande blifver fastställd af Riksdagen, med undantag dock för den händelse, att nedsättning i tullafgiften å inkommande spanmål, enligt föregående paragraf, egt rum, eller att, för särskildt fall, Riksdagen eller Konungen och Riksdagen samfäldt beslutit ändring i beloppet eller tiden för utgörandet af någon eller några af dessa avgifter.

§ 62.

1. Sedan statsverkets behof blifvit pröfvade af Riksdagen, åligger det Riksdagen att pålagga svenska folket en beskattning, som svarar emot hvad dessa behofs fyllande kräver utöfver de tillgängliga statsmedlen, samt att tillika fastställa, huru särskilda summor af statsverkets samtliga

inkomster skola användas till särskilda ändamål, och anslå dessa summor under bestämda hufvudtitlar uti riksstaten, dervid noggrann skilnad skall göras, icke blott mellan ständiga eller ordinarie och tillfälliga eller extraordinarie anslag, utan äfven mellan fasta anslag, som icke kunna indragas eller till beloppen ändras, utan på grund af Konungens och Riksdagens samfälda beslut, och rörliga anslag eller bevillningsanslag, som för sin tillkomst och fortvaro äro beroende allenast af Riksdagens bevillningsmagt.

Andra vilkor må icke fogas vid skatteafgifts eller anslags beviljande än blott sådana, som stå i oskiljaktigt sammanhang med afgiftens utgörande eller anslagets användning samt afse att närmare bestämma sättet och tiden derför.

2. Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdagen, när riksmöte afslutas, icke hade reglerat riksstaten; fortfarande den förra statsregleringen intill nästa riksmöte. Är åter vid riksmöte, när det afslutas, blott bevillningsafgifternas hela belopp bestämdt, men kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillningsafgiftssummans förhållande till den, som vid föregående riksmöte blifvit fördelad, de i den sista bevillningsstadgan bestämda artiklar jemlikt ökas eller minskas, och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken att uppgöra en ny bevillningsstadga på sådan grund och i skrifvelse till Konungen anhålla om densammas utfärdande.

§ 63.

Dessutom böra, för oförutsedda händelser, tvenne särskilda tillräckliga summor anslås och anvisas till utbetalning å riksgäldskontoret; den ena och mindre att vara tillgänglig, då Konungen, till rikets försvar eller andra högst viktiga och angelägna ändamål, finner den vara oundgängligen nödig; den andra och större att, vid infallande krig, af Konungen lyftas, sedan han Riksdagen sammankallat. Riksdagens förseglade anordning å sistnämnda summa må ej förr brytas, eller summan af fullmäktige i riksgäldskontoret utbetalas, än sedan riksmöteskallelsen blifvit kungjord i allmänna tidningarna. Hvad nu är sagdt om Riksdagens sammankallande, gälle ej för det fall, att Riksdagen ändock skall inom tjugu dagar sammanträda.

§ 64.

Så väl rikets ordinarie statsmedel och inkomster som hvad, på sätt är omförmäldt, under namn af extraordinarie utlagor eller skatteafgifter,

anslås till statsverket, vare under Konungens disposition, att anordnas till de af Riksdagen pröfvade behof och efter den upprättade riksstaten, dervid de besparingar, som uppkomma å hufvudtitel, må af Konungen användas till sådana af Riksdagen ej förut pröfvade utgifter af tillfällig beskaffenhet inom samma hufvudtitel, som finnas vara påkallade af oundgängligt behof.

§ 65.

Dessa medel må icke användas annorlunda, än blifvit fastställt; varande statsrådets ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse ega rum derifrån, utan att göra föreställning till protokollet deremot samt anföra hvad Riksdagen förordnat i denna del.

§ 66.

1. Riksgäldskontoret förblifver under Riksdagens inseende och förvaltas genom dertill förordnade fullmäktige efter af Riksdagen gifna reglementariska föreskrifter; och då svenska folket genom Riksdagen ansvarar för den gäld, kontoret ombesörjer, åligger det Riksdagen, sedan kontorets tillstånd och behof blifvit i vederbörlig ordning utredda, att tillskjuta de medel, som finnas oundgängliga för betalande af denna gäld, till ränta och kapital, så att rikets kredit varder bibehållen och vårdad.

Fullmäktige för riksgäldskontoret skola vara sju, hvilke, jemte tre suppleanter för dem, väljas af Riksdagen, för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs.

2. Konungens ombud i riksgäldskontoret biviste icke fullmäktiges sammankomster oftare, än då fullmäktige åstunda att öfverlägga med detta ombud; och är det fullmäktige förbjudet att fatta beslut i ombudets närvaro.

§ 67.

1. Riksbanken förblifver genom Riksdagen under svenska folkets garanti samt förvaltas af dertill förordnade fullmäktige efter de reglementariska föreskrifter, som af Riksdagen gifvas i noggrann öfverensstämmelse med af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad stadga för riksbanken.

Fullmäktige för riksbanken skola vara sju, af hvilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jemte en suppleant och de öfrige sex jemte

tre suppleanter väljas af Riksdagen, för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Den af Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utöfva annan befattning inom riksbankens förvaltning.

2. Har Konungen, på framställning af fullmäktige eller der Konungen eljest så pröfvat nödigt, förordnat ombud att förhandla med fullmäktige i något särskildt ärende, må fullmäktige öfverlägga med detta ombud; men det är fullmäktige förbjudet att fatta beslut i ombudets närvaro.

3. Riksbanken allena eger att, efter lag, stiftad på sätt 87 § 1 mom. föreskrifver, utgifva sedlar, som i riket må erkännas för mynt. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af riksbanken med guld efter deras lydelse. Enskilde banker ega icke rätt att [efter utgången af år 1903] utgifva egna banksedlar.

§ 68.

1. De till riksgälds- och bankoverken hörande eller dit anslagna medel må icke, under någon förevändning eller med hvad vilkor som helst, ryckas derifrån eller användas till andra behof, än dem Riksdagen bestämt. Allt förordnande, som strider deremot, vare kraftlöst.

Icke heller Riksdagen må för stats- eller riksgäldsverkens behof anlita annat eller mer af riksbankens tillgångar, än blott en skälig del af riksbankens vinst för näst föregående året.

2. Fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena och enligt de föreskrifter, Riksdagen gifvit, ej heller ställas till redo och ansvar, utan efter Riksdagens beslut.

Fullmäktig i riksgäldskontoret eller i riksbanken, som af Riksdagen vägrats ansvarsfrihet eller kommit i den ställning, att han icke, jemlikt riksdagsordningen, må godkännas såsom riksdagsman, eller befodratts till embete eller beställning, hvarom i 32, 35 eller 37 §§ förmäles, skall afgå från sin befattning. De af Konungen för af honom nämnde fullmäktig och suppleant i riksbanken meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så pröfvar skäligt.

§ 69.

Då statsutskottets förslag, rörande antingen statsutgifter och deras ändamål eller vilkor för anslags användning eller beskattningens efter

statsregleringen lämpade hela belopp, eller hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hörer, eller ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret, eller reglementariska föreskrifter för riksgäldskontorets förvaltning, till afgörande hos Riksdagen förehafves, gälle, i händelse kamrarne fatta stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade, att kamrarne skola, hvar för sig, rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stadnat; kommande den mening, som dervid erhåller de fleste ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut.

§ 70.

När, i fråga om reglementariska föreskrifter för riksbankens förvaltning eller om riksbankens inkomster och utgifter eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, Riksdagens kamrar stadna i stridiga beslut, som ej sammanjemkas, skola kamrarne derom rösta, hvar för sig, såsom i näst föregående paragraf sägs.

§ 71.

På enahanda sätt förfares jemväl, der Riksdagens kamrar icke för-ena sig om de allmänna föreskrifterna för någon till statsverket ingående skatteavgift, sättet för deras tillämning, beräkningen förslagsvis af den inkomst, de särskilda skatteavgifterna skola lemna, eller beskattningssummans fördelning till utgörande åt statsverket förmedelst de särskilda avgifterna.

§ 72.

Då, i fråga om granskningsutskottets förslag, rörande antingen ersättningsavgift för begagnande eller omedelbar förmån af statens inrättning, eller annan till statsverkets ordinarie inkomster hörande allmän avgift, eller beräkningen förslagsvis af statsverkets intäkt af de ordinarie inkomsterna, eller allmänna föreskrifter för förvaltningen af kronans afkomstgivande fasta egendom eller sådan egendoms förpantning eller försäljning, Riksdagens kamrar fatta stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade, skall skiljas emellan besluten, såsom i 69 § sägs.

§ 73.

Inga nya pålagor eller utskrifningar af manskap eller af penningar, varor eller tjänstbarheter må hädanefter, utan Riksdagens fria vilja och

samtycke, i den ordning, denna regeringsform föreskrifver, påbjudas, fordras eller uppbäras.

§ 74.

Från den dag, då, efter utfärdande af riksmöteskallelse, rikets krigsmagt eller någon del deraf ställes på krigsfot, vare sig för upprätthållande af rikets neutralitet eller för afvärjande af ett befaradt eller börjadt angrepp, och intill den dag, då krigsmagten skall återgå till fredsfot, ege Konungen att, i den ordning, på det sätt och under de vilkor samt med den skyldighet för statsverket till ersättning, som bestämmas i särskild af Konungen och Riksdagen samfäldt stiftad stadga, låta af kommuner eller enskilda utskrifva förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att tillgå i orten och som erfordras för fyllande af sådana krigsmagtens oundgängliga behof, hvilka icke kunna på annat sätt tillgodoses med tillräcklig skyndsamhet. Den här föreskrifna riksmöteskallelse behöfver ej utfärdas i det fall, att Riksdagen ändock skall inom tjugu dagar sammanträda.

§ 75.

De årliga markegångstaxorna skola upprättas genom deputerade, valde på sätt särskildt stadgas af Riksdagen. Hvad desse i afseende på markegångssättningen fastställa, tjene till efterlefnad, så vida ej ändring deruti sökes och vinnes, i den ordning Riksdagen föreskrifver.

§ 76.

Utan Riksdagens samtycke kan Konungen icke göra lån in- eller utrikes eller belasta riket med ny gäld.

§ 77.

Kronans jordegendomar med dertill hörande lägenheter, kronans skogar, fisken och vatten med till dessa senare hörande grund samt kronans byggnader, jernvägar och öfriga fasta egendom må Konungen icke utan Riksdagens samtycke afhända kronan genom försäljning, förpantning eller gifva eller på något annat sätt. De skola förvaltas efter de allmänna föreskrifter, Riksdagen därför gifver; dock må de personer och menigheter, som, efter gällande författningar eller Riksdagens särskilda beslut, innehafva eller nyttja sådana kronans tillhörigheter, tillgodonjuta laglig rätt derå.

§ 78.

Ej må någon del af riket kunna söndras derifrån genom försäljning, förpantning eller gåfva eller å annat dylikt sätt.

§ 79.

Ingen förändring i rikets mynt till skrot eller korn, det vare sig till förhöjning eller afslag, må ega rum utan Riksdagens samtycke; Konungens rättighet att låta slå mynt dock oförkränt.

§ 80.

1. Hvarje svensk man är pliktig deltaga i fosterlandets försvar. Huru denna värnpligt skall fullgöras, derom gifvas föreskrifter i stadga, som af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas.

2. Krigsmagten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakt och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola vara orubbade, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt att samfaldt göra någon ändring deruti; kunnande ingen ny eller tillökad rotering tillkomma, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut.

Varder genom särskild stadga, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmagten till lands och sjös, då må ej göras ändring i sådan stadga, utan af Konungen och Riksdagen samfaldt.

§ 81.

1. Denna regeringsform samt rikets öfriga grundlagar kunna icke ändras eller upphävas, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut.

2. Förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag, hvarom fråga endast må väckas vid lagtima riksmöte, kan å samma riksmöte förkastas, men ej då antagas eller bifallas i vidsträcktare mån, än såsom ett förslag, hvilket till det lagtima riksmöte, som, efter förrättade nya val i hela riket till andra kammaren, först eger rum, skall hvila, för att då å nyo pröfvas. Varder förslaget dervid af begge kamrarne antaget, blifver det Riksdagens beslut; egande kamrarne vid slutliga

antagandet ej rätt att göra ändring uti hvilande förslag. Ej må beslut öfver hvilande förslag uppskjutas till annat riksmöte, än nu är nämndt, utan att Konungen och Riksdagens begge kamrar äro ense derom.

3. Riksdagens beslut i grundlagsfråga, väckt af Konungen, skall anmälas hos honom, der beslutet innefattar bifall till Konungens förslag, vid för begge kamrarne gemensamt sammanträde å dag, Konungen ut-sätter, men der beslutet innefattar afslag, genom skrifvelse.

Antager Riksdagen ett inom densamma väckt grundlagsförslag, skall beslutet derom underställas Konungen, hvilken då, förr än Riksdagen åtskilts, inhemte hela statsrådets tankar i ämnet och meddele Riksdagen, vid för begge kamrarne gemensamt sammanträde, sitt samtycke eller de orsaker, för hvilka han ej godkänner beslutet.

§ 82.

Hvad uti föreskrifven ordning, till ändring af grundlagarne, Riksdagen beslutit och Konungen gillat, eller Konungen föreslagit och Riksdagen antagit, ege kraft af grundlag.

§ 83.

Ej må stadgas någon för framtiden gällande förklaring af grundlagarne, utan på det sätt, som bör iakttagas vid ändringar i dem.

§ 84.

Grundlagarne skola i hvarje särskildt fall tillämpas efter deras ordalydelse.

§ 85.

Såsom grundlagar skola anses denna regeringsform samt den riksdagsordning och den successionsordning, som Konungen och Riksdagen gemensamt fastställa i öfverensstämmelse med de grundsatser, hvilka bestämmas i denna regeringsform såsom rikets främsta grundlag.

§ 86.

Riksdagen eger gemensamt med Konungen att, i den ordning 87 § 1 mom. och 88 § närmare föreskrifva, stifta, ändra, förklara och upphäfva

lag, som afser att begränsa svenske medborgares rätt att inom riket vara i åtnjutande af tryckfrihet, yttrandefrihet, församlingsfrihet och föreningsfrihet; dock må Riksdagen för sin del fatta beslut om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lag angående tryckfriheten allenast på det sätt, att Riksdagen vid ett följande lagtima riksmöte oförändradt antager det eller de förslag dertill, som vid det näst föregående lagtima mötet förklarats hvilande. Ej må afgörandet af sådant förslag uppskjutas till annat riksmöte, än nu är nämndt.

§ 87.

1. Riksdagen eger gemensamt med Konungen magt att stifta så väl allmän som särskild civil- och kriminallag och att sådan förut stiftad lag ändra eller upphäfva. Ej må Konungen utan Riksdagens samtycke, och icke Riksdagen utan Konungens, göra någon ny lag eller afskaffa gammal lag. Frågor härom må kunna väckas i Riksdagens kamrar och skola, sedan vederbörligt utskott blifvit hört deröfver, af Riksdagen afgöras. Beslutar Riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphäfvande eller förändring, aflemnas förslag deroim till Konungen, som inhemte statsrådets och högsta domstolens tankar deröfver, och meddele, sedan han fattat sitt beslut, Riksdagen antingen sitt samtycke till dennas åstundan eller sina skäl att vägra det. Kan Konungen icke, förr än Riksdagen åtskiljes, fatta och meddela sitt beslut, vare han oförhindrad att före nästföljande lagtima riksmötes öppnande ordagrant bifalla förslaget och utfärda allmän kungörelse deroim. Sker det ej, anses förslaget hafva förfallit, och Konungen underrätte då Riksdagen vid nästa möte om de skäl, som hindrat förslagets antagande. Finner Konungen godt framställa någon lagfråga för Riksdagen, äske han högsta domstolens och statsrådets yttranden deröfver, samt meddele sin proposition tillika med berörda yttranden åt Riksdagen, som vidare förfar med frågan, såsom ofvan sagts.

2. Sammalunda förfares ock vid stiftande, ändring eller upphäfvande af sådan laga stadga, som, enligt denna regeringsforms föreskrifter eller på grund af Konungens och Riksdagens samfälda beslut, skola utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning, ehuru med den skillnad, att regeringsrättens yttrande skall inhemtas i stället för högsta domstolens.

3. Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, ändra eller upphäfva allmän kyrkolag. Öfver förslag angående dylik lag skola icke blott, på sätt i mom. 1 sägs, högsta domstolens och statsrådets utan äfven

folkkyrkotingets yttranden inhemtas; och böra af dessa yttranden åtminstone de förras meddelas Riksdagen jemte Konungens proposition, då sådan göres. Har ej förslag, hvarom nu är fråga, före början af lagtima riksmötet näst efter det, då förslaget framstälts eller antagits, blifvit såsom lag utfärdadt genom allmän kungörelse, vare det förfallet, och Konungen underrätte vid nämnda möte Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

4. Dispens från i föregående tre mom. afsedd lags eller laga stadgas föreskrifter kan endast meddelas i sådana fall, der lagen eller stadgan sjelf uttryckligen medgifver att dylikt må ega rum, och efter inhemtande af yttrande från den i Konungens namn dömande domstol, som enligt föregående tre mom. har att yttra sig vid sådan lags eller stadgas stiftande, ändring eller upphäfvande.

§ 88.

Med förklaring öfver lag eller laga stadga, hvarom i nästföregående paragraf förmåles, förhållas som med sådan lags eller stadgas stiftande. De förklaringar, som, till svar på inkomna förfrågningar om lagens rätta mening, Konungen genom sin högsta domstol gifver emellan riksmötena, kunna ogillas af först derefter till lagtima möte sammanträdande Riksdag; och må dylika förklaringar, der de sålunda blifvit ogillade, ej längre gälla eller iakttagas och åberopas af domstolarne.

§ 89.

1. Uti Riksdagens kamrar må frågor väckas om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af författningar, som röra rikets styrelse och förvaltning eller allmänna hushållning. Riksdagen ege dock, med i denna regeringsform fastställda undantag, icke magt att i dessa mål annat eller mer besluta, än framställningar och önskingar att anmälas hos Konungen, och hvarå Konungen, sedan han hört, i fråga om författningar rörande utrikes förhållanden, de rådgifvare, som i 11 § omförmålas, och, i fråga om författningar rörande inrikes förhållanden, statsrådet, göre det afseende, han finner nyttigt för riket.

Öfver förslag rörande författning, som i denna paragraf afses och skall i statsrådet afgöras, bör, så vidt tid dertill gifves och förslagets vikt anses kräfva sådant, regeringsrättens yttrande inhemtas före afgörandet.

2. Vill Konungen öfverlemnna åt Riksdagen att gemensamt med honom afgöra något, som rör rikets styrelse och förvaltning eller allmänna hushållning, då förfäres dermed på det sätt, som angående vissa laga stadgar är föreskrifvet i 87 § 2 mom.

§ 90.

Under Riksdagens eller Riksdagens kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än denna grundlag bokstafligen föreskrifver, komma frågor om embets- och tjänstemäns till- och afsättande, regerings- och domaremagternas beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares eller korporationers förhållanden eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning.

§ 91.

I den händelse, 39 § omtalar, att Konungen, efter företagen resa, blifver utöfver tolf månader utom Sverige och Norge, sammankalle regenten eller statsrådet, då det förvaltar riksstyrelsen, genom öppet påbud Riksdagen, och låte kungöra kallelsen uti allmänna tidningarna inom femton dagar efter berörda tids förlopp. Sedan Konungen blifvit underrättad derom, men han ändock icke återkommit till Sverige och Norge, tage Riksdagen den författning om rikets styrelse, hvilken Riksdagen finner nyttigast.

§ 92.

Samma lag vare, om Konungen är sjuk, så som i 40 § sägs, och hans sjuklighet fortfar af den beskaffenhet, att han under längre tid än tolf månader icke befattat sig med regeringsärendena.

§ 93.

Då Konungen dör och tronföljaren ännu är omyndig, utfärde statsrådet kallelse å Riksdagen, hvilken kallelse skall i allmänna tidningarna kungöras inom femton dagar efter Konungens död. Riksdagen ege då att, utan afseende på något den aflidne Konungens testamente angående riksstyrelsen, förordna en, tre eller fem förmyndare, som intill dess Konungen blifver myndig, må i hans namn utöfva regeringen efter denna grundlag.

§ 94.

Skulle den olyckliga händelse inträffa, att den konungaätt, hvilken arfsrätten till riket är uppdragen, utginge på manliga sidan; sammankalle statsrådet, inom den i föregående paragraf stadgade tid efter den siste Konungens död, Riksdagen, som då skall utkora ett nytt konungahus, med bibehållande af denna regeringsform.

§ 95.

Der i något af de fall, nästföregående fyra paragrafer omförmåla, Riksdagen ändock skall, i följd af gällande bestämmelser, sammanträda inom den i 51 § stadgade tid, behöfver föreskrifven riksmöteskallelse ej utfärdas, men om, emot förmodan, regenten eller statsrådet underlåte att i de fall, då sådan kallelse är oundviklig, genast sammankalla Riksdagen; då åligge det ovilkorligen högsta domstolen och regeringsrätten att genom offentliga kungörelser meddela underrättelse härom, på det Riksdagen må kunna sammankomma, att iakttaga och skydda sin och rikets rätt. Den sålunda kallade Riksdagen sammanträder å tjugonde dagen efter den, då regenten eller statsrådet sist bort kungöra kallelsen till riksmöte.

§ 96.

Riksdagen skall vid hvarje lagtima möte förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att, såsom Riksdagens ombud, efter den instruktion, Riksdagen utfärdat för honom, hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina embetens utöfning af veld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina embetspligter. Han vare dock i all måtto underkastad samma ansvar och pligt, som allmän lag och rättegångsordning utstaka för aktorer.

§ 97.

Denne Riksdagens justitieombudsman, som, så länge han innehafver embetet, skall i alla afseenden anses lika med Konungens justitiekansler, väljes på sätt riksdagsordningen stadgar; och bör dervid jemväl utses en man af de egenskaper, som erfordras hos denne embetsman, att efterträda

honom, i fall han, innan å nästföljande lagtima riksmöte anställts nytt val af justitieombudsman, skulle afgå med döden, samt att utöfva embetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara af sjukdom eller annat laga förfall hindrad derifrån.

§ 98.

I händelse justitieombudsmannen under lagtima riksmöte afsäger sig det erhållna förtroendet eller afgår med döden, skall Riksdagen genast insätta den man i embetet, som blifvit utsedd till hans efterträdare. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under lagtima riksmöte, afsäga sig det erhållna förtroendet eller insättas i justitieombudsmansembetet eller afgå med döden, utväljes, på i riksdagsordningen stadgadt sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan de lagtima riksmötena, skall Riksdagens rätt härutinnan utöfvas genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken.

§ 99.

Justitieombudsmannen må, när han anser det nödigt, öfvervara högsta domstolens, regeringsrättens, nedre justitierevisionens, hofrätternas, kollegiernas eller de i dessas ställe inrättade verks och alla lägre domstolars öfverläggningar och beslut, dock utan rättighet att dervid yttra sin mening, samt ega tillgång till alla domstolars, kollegiers och embetsverks protokoll och handlingar. Konungens embetsmän i allmänhet vare skyldige att lemna justitieombudsmannen laglig handräckning, samt alla fiskaler att biträda honom medelst aktioners utförande, då han äskar det.

§ 100.

Justitieombudsmannen åligge, att vid hvarje lagtima möte till Riksdagen aflemna redogörelse för sin förvaltning af det honom förtrodda embetet, samt deruti utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka lagarnes och författningarnas brister och uppgifva förslag till deras förbättring.

De anmärkningar och förslag, justitieombudsmannen finner sig manad att framställa i sin berättelse till Riksdagen, skola af Riksdagen öfverlemnas till vederbörande utskotts granskning och vidare behandling.

§ 101.

Skulle den oförmodade händelse inträffa, att antingen hela Konungens högsta domstol eller en eller flere af dennas ledamöter funnes hafva af egen nytta, vrångvisa eller försumlighet dömt så orätt, att någon derigenom, emot tydlig lag och sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, mistat eller kunnat mista lif, personlig frihet, ära och egendom, eller hela Konungens regeringsrätt eller en eller flere af dennas ledamöter, såsom sådane, uppenbarligen handlat emot gällande lagar och författningar; vare justitieombudsmannen pliktig, äfvensom Konungens justitiekansler berättigad, att vid den rikets domstol, som här nedanföre bestämmes, ställa den felaktige under tilltal samt befordra honom till ansvar efter rikets lag.

§ 102.

Denna domstol, som riksrätt kallas, skall i sådant fall bestå af presidenten uti Svea hofrätt, hvilken före ordet deruti, presidenterna uti rikets öfriga hofrätter och uti kammarrätten samt fyra de äldsta regeringsråd; men vid tilltal mot regeringsrättens ledamöter tage, i stället för regeringsråd, fyra de äldsta justitieråd säte i riksrätten. Då antingen justitiekansleren eller justitieombudsmannen finner sig befogad att anställa tilltal inför riksrätten, äske han hos presidenten i Svea hofrätt, såsom riksrättens ordförande, laglig kallelse å den eller dem, som skola tilltalas. Presidenten i nämnda hofrätt foge derefter anstalt om riksrättens sammanträde, för att utfärda kallelsen och vidare behandla målet i laglig ordning. Skulle han mot förmodan underlåta detta, eller någon af de öfriga förenämnda embetsmän undandraga sig att deltaga uti riksrätten, stånde de till lagligt ansvar för en sådan uppsåtlig försummelse af deras embetspligt. Rätten vare domför, om sju sitta deruti. Är presidenten i Svea hofrätt hindrad af laga förfall eller jäf, inträde i hans ställe den äldste i tjänst varande af nämnda presidenter såsom ordförande och äldsta rådet i sagda hofrätt såsom ledamot; är annan af presidenterne hindrad, inträde det äldsta rådet i den domstol, han tillhör, i hans ställe; är regeringsråd eller justitieråd hindradt, inträde i dess ställe närmast i ålder varande, riksrätten icke redan tillhörande regeringsråd eller justitieråd. Denna domstol ege, sedan ransakningen är fulländad och domen fäld efter lag, att densamma afkunna för öppna dörrar. Ingen hafve magt att ändra

sådan dom; Konungen dock obetaget att göra nåd, hvilken likväl icke må sträcka sig till den dömdes återinsättande i rikets tjenst.

§ 103.

Vid hvarje lagtima möte skall Riksdagen, på sätt riksdagsordningen stadgar, tillsätta en nämnd, som ege att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att bibehållas i deras viktiga kall, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom 101 § handlar, likväl ansågos böra skiljas ifrån utöfningen af Konungens domsrätt. Beslutar denna nämnd, efter omröstning i den ordning, som i riksdagsordningen sägs, att någon eller några af högsta domstolens eller regeringsrättens ledamöter skola anses vara uteslutne från Riksdagens förtroende, blifve han eller de derefter af Konungen, hos hvilken Riksdagen skall göra anmälan härom, skilde ifrån embetet genom nådigt afsked. Dock tillägge Konungen honom eller dem hvardera en pension till lörens halfva belopp.

§ 104.

Ej må Riksdagen ingå i någon särskild pröfning af högsta domstolens eller regeringsrättens beslut eller någon allmän öfverläggning derom förefalla uti nämnden.

§ 105.

Riksdagens granskningsutskott ege att vid hvarje lagtima riksmöte äska de handlingar, som skola enligt 12 § delgifvas Riksdagen, samt de protokoll, som blifvit förda uti statsrådet och hos Konungen i utrikes ärenden samt kommandomål, utom dem, som angå sådana diplomatiska ärenden eller kommandomål, hvars uppenbarande kan medföra våda för rikets säkerhet, hvilka endast må kunna fordras i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser. Utskottet skall ock ega tillgång till statsverkets alla räkenskaper och handlingar samt de enligt 38 § 2 mom. förda protokoll.

§ 106.

Finner granskningsutskottet, att någon af Konungens ansvarige rådgifvare, såsom sådan eller såsom medlem af tillförordnad regering eller

interimsregering, uppenbarligen handlat emot rikets grundlag, allmän eller särskild lag eller laga stadga, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf, eller underlåtit att göra föreställningar mot sådan öfverträdelse, eller den vållat och befrämjat genom uppsåtligt fördöljande af någon upplysning, eller att den föredragande underlåtit att i de fall, som 38 § 1 mom. förutsätter, vägra sin underskrift å ett Konungens beslut; då eger utskottet, der vid omröstning minst två tredjedelar af dess närvarande ledamöter tillstyrka det, att ställa en sådan under tilltal af justitieombudsmannen inför riksrätten, hvaruti, jemte presidenterne i rikets hofrätter samt kammarrätt, fyra de äldsta justitieråd och fyra de äldsta regeringsråd i dessa fall komma att taga säte; och gånge härmed som i 101 och 102 §§ föreskrifves om tilltal emot högsta domstolen eller regeringsrätten. Då Konungens ansvarige rådgifvare finnas hafva, på sätt ofvan är berördt, gjort sig skyldige till ansvar, döme dem riksrätten efter allmän lag och den särskilda lag, som stiftas enligt 87 § 1 mom. till bestämmande af sådant ansvar.

Hvad här sålunda stadgats för Konungens ansvarige rådgifvare, gälle ock för rådgifvare åt prins af det kungliga huset i kommandomål, hvarom i 15 § förmåles, samt för omyndig Konungs förmyndare och ledamot af enligt 91 § förordnad regering, der icke sådan förmyndare eller regeringsledamot tillika är medlem af konungahuset.

§ 107.

1. Skulle granskningsutskottet anmärka, att statsrådets ledamöter samfaldt eller en eller flere af dem, icke iakttagit rikets sannskyldige nytta uti deras rådslag om allmänna mått och steg, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift utöfvat sitt förtroendeembete, då ege utskottet att tillkännagifva sådant för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl kräfvat det, kan skriftligen anmäla sin önskan hos Konungen, att han ville ur statsrådet eller från embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord. För beslut om åtgärd, som nu är sagd, erfordras dock, att mer än hälften af de i utskottet eller Riksdagens kammare tillstädesvarande ledamöterne äro ense derom.

2. Frågor uti detta ämne kunna väckas i Riksdagens kamrar och af andra Riksdagens utskott än granskningsutskottet andragas hos kamrarna, men icke afgöras af Riksdagen, förr än sistnämnda utskott blifvit hördt deröfver. Under Riksdagens öfverläggningar derom skola icke Konungens beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättighe-

ter och angelägenheter, kunna ens nämnas, ännu mindre underställas någon Riksdagens pröfning.

§ 108.

Riksdagen skall vid hvarje lagtima möte, på sätt i riksdagsordningen sägs, förordna revisorer, att enligt särskild instruktion granska statsverkets, riksgäldskontorets och riksbankens tillstånd och förvaltning. Dessa revisorer kunna ej i och för sin befattning emottaga befallningar, utan af Riksdagen allena och enligt de föreskrifter, Riksdagen gifvit. Revisorerne skola ega tillgång till alla de stats-, riksgälds- och bankoverkens räkenskaper och handlingar, som äro för granskningen erforderliga. Hvarje revision skall omfatta ett års afslutade räkenskaper jemte motsvarande förvaltning och vara fullbordad inom tio veckors tid.

De anmärkningar, som revisorerne finna sig befogade att framställa i sina berättelser till Riksdagen, skola, sedan förklaringar inkommit öfver dem, af Riksdagen vid näst följande lagtima möte öfverlemnas till vederbörande utskotts granskning och vidare behandling.

§ 109.

1. Har granskningsutskottet under sin granskning iakttagit brister eller missförhållanden uti rikets styrelse eller förvaltning, ege utskottet anmäla detta hos Riksdagen, hvilken med anledning deraf kan besluta att till Konungen, enligt 89 § 1 mom., skriftligen ingifva sådana framställningar och önskingar, som utskottet föreslagit, dervid stadgandena i 90 och 107 §§ angående Konungens beslut i mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, skola lända till noggrann efterrättelse.

2. Allt hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva från Riksdagens sida vunnit ansvarsfrihet i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande granskning i samma mål vara tillåten, så framt det icke är af sådan beskaffenhet, att det icke kan bedömas utan i samband med räkenskaps- eller annat mål, som ännu ej är granskadt, i hvilken händelse målet likväl skall antingen föranleda åtgärd af Riksdagen vid det möte, som eger rum näst efter det att hindren för målets bedömande upphört, eller ock anses vara förfallet. Oaktadt den af Riksdagens revisorer och granskningsutskott förrättade generella öfversigt af statsmedlens utdelning, bör det

åligga vederbörande embetsmän att verkställa den speciella revision, som tillkommer dem i kraft af deras embetsbefattning.

§ 110.

1. Ej må någon riksdagsman förmenas att utöfva sin riksdagsmannabefattning; dock gäller under tid, hvarom i 74 § förmåles, undantag härutinnan för dem, som äro i aktiv krigstjenst, då de af Konungen i sådan tjenst beordras. Ej heller skall någon riksdagsman kunna förvisas från den ort, der riksmöte hålles.

2. Ej må någon riksdagsman ställas under tilltal eller beröfvas sin frihet för sina gerningar eller yttranden i denna sin egenskap, utan att den Riksdagens kammare, till hviken han hörer, tillåtit sådant genom uttryckligt beslut, deruti minst fem sjettedelar af de röstande instämt.

Beskylles riksdagsman för grof missgerning, må han ej kunna inmanas i häkte, förr än, efter anstald ransakning, domaren pröfvat sådant skäligt, så vida han ej varder funnen å bar gerning; dock gäller, om han, efter domstols kallelse, ej inställer sig, hvad allmänna lagen stadgar i ty fall. Ej må riksdagsman kunna beröfvas sin frihet i andra fall, än som i denna paragraf äro sagda:

3. Skulle någon enskild man eller någon kår, militär eller civil, eller ock någon menighet, af hvad namn den må vara, antingen af egen drift eller med anledning af befallning, försöka att våldföra Riksdagen, eller Riksdagens kamrar, utskott eller nämnder, eller någon enskild riksdagsman i denna sin egenskap, eller störa friheten i deras öfverläggningar och beslut, vare sådant ansedt som förräderi, och åligger det Riksdagens justitieombudsman att, sjelfmant eller på grund af Riksdagens särskilda uppdrag, i laga ordning beifra slika förbrytelser.

Samma lag vare för den, som söker med våld göra om intet efterlefnaden af föreskrifterna i 68 § 1 mom.

§ 111.

Blifver någon riksdagsman under påstående riksmöte eller under resa till eller från riksmöte, när man vet honom vara stadd i sådant ärende, med ord eller gerning ofredad, gälle derom hvad i allmän lag är stadgadt angående våld eller förolämpning emot Konungens embetsmän, i eller för embete.

Samma lag vare, om Riksdagens fullmäktige, revisorer eller justitieombudsman, eller sekreterare eller kanslibetjente i någon af Riksdagens kamrar eller i Riksdagens kansli eller utskott våldföres eller förolämpas, i eller för utöfning af sådan befattning.

§ 112.

Uti riksdagsmannavalen må icke någon embets- och tjänsteman obehörigen verka med sin embetsmyndighet. Gör någon det, miste sysslan.

§ 113.

Taxeringsmän, som å Riksdagens vägnar tillämpa föreskrifterna för beskattningen genom bevillningsavgifter enligt 60 § 1 mom., skola ej kunna till något ansvar ställas för taxering eller debitering. De åtnjuta vid utöfningen af sitt uppdrag enahanda skydd och säkerhet, som i 111 § tillförsäkrats riksdagsman.

Samma lag vare för de deputerade, som enligt 75 § upprätta de årliga markegångstaxorna.

III. Om de forna riksständens samt om svenska folkkyrkan
och om kommunerne.

§ 114.

De forna riksständens återstående privilegier, förmåner, rättigheter och friheter må ej ändras eller upphävas utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rörer de privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, som innehafvas af ridderskapet och adeln eller af svenska folkkyrkans presterskap, i förra fallet af ridderskapet och adeln samt i det senare af folkkyrkotinget.

§ 115.

1. Ej må adelskap eller friherrlig eller grefflig värdighet, som tillförene förlänats enligt denna regeringsform, tillfalla flera än den, hvilken

blifvit adlad eller upphöjd, och, efter hans död, i rätt nedstigande led efter led, hans äldste manlige bröstarfvinge af äldsta grenen, samt, efter dennas utgång, stamfadrens närmaste manlige afkomling af då lefvande äldsta släktgren, och så vidare. Om genom arf adligt stånd tillfaller den, som redan blifvit sjelf upphöjd deruti, eller insatt genom närmare arf, upphöre hans eget adelskap, så framt icke detta är af högre värdighet, i hvilken händelse stamfadrens adelskap öfvergår till närmaste släktgren. Finnes ingen sådan, utslockne ätten. Förklaras någon sitt adelskap förlustig, tillfaller detsamma den, som dertill är närmast berättigad, enligt här stadgade grunder.

2. Riddarhusordningen, som fastställes af Konungen med samtycke af ridderskapet och adeln, bestämmer, huru ridderskapet och adeln må sammanträda för att besluta om sina gemensamma angelägenheter.

§ 116.

1. En hvar rikets medborgare skall tillhöra ett kyrkosamfund, uti hvilket han må inom i allmän kyrkolag angifna gränser fritt utöfva sin gudsdyrkan. Den medborgare, som icke tillhör annat i öfverensstämmelse med sådan lags föreskrifter erkändt kyrkosamfund, anses i rättsligt hänseende tillhöra den svenska folkkyrkan.

2. Såväl svenska folkkyrkan som öfriga inom riket befintliga, lagligen erkända kyrkosamfund äro berättigade att, efter för dem gällande, för folkkyrkan i här nedan föreskrifven ordning stiftade och för de öfriga kyrkosamfunden enligt allmän kyrkolag godkända stadganden, sjelfva förvalta sina egna kyrkliga angelägenheter.

De särskilda kyrkosamfunden äro i sin verksamhet underordnade Konungens öfverinseende och skyldige att i allt lyda rikets lagar och författningar samt åtnjuta, så länge de icke uppträda i strid mot nämnda lagar och författningar, Konungens skydd i utöfningen af sin gudsdyrkan.

3. Kyrkosamfunden vare skyldige att draga försorg om sina medlemmars religiösa undervisning under den tid, dessa tillhöra skolåldern. Försummas detta af främmande kyrkosamfund, måste dess skolbarn deltaga i den undervisning i svenska folkkyrkans lära, som meddelas i kommunal folkskola eller i allmänt läroverk.

4. Den konungsliga magten öfver kyrkosamfunden utöfvas i statsrådet, på sätt 7, 8, 9 och 10 §§ föreskrifva.

§ 117.

Den rena evangeliska läran, sådan som den är antagen och förklarad uti den oförändrade augsburgiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593, förblifver svenska folkets offentliga religion. Den på denna lära grundade folkkyrkan utgör en fri, sjelfständig och odelbar offentlig korporation, som i ekonomiskt hänseende upprätthålles genom för sådant ändamål anslagna gods samt genom från statsverket och folkkyrkans församlingar utgående bidrag.

§ 118.

1. En hvar svenska folkkyrkans medlem skall tillhöra en af folkkyrkans församlingar och vara kyrkoskrifven inom densamma.

2. Folkkyrkans församlingar äro offentliga korporationer, som, enligt för dem gällande stadgar och ordningar, ega att sjelfva förvalta sina egna angelägenheter.

3. Folkkyrkans församlingar hafva till uppgift att, under hvar sin presterlige föreståndares ledning, verka för den rena evangeliska trons ingifvande och vidmakthållande samt för ett på samma tro grundadt kristligt sinnelag och lefverne hos sina medlemmar.

4. Folkkyrkans församlingar skola förvalta sina hushållningsangelägenheter genom representationer af fullmäktige, som utses bland församlingsmedlemmarne enligt samma hufvudgrunder, hvilka nedanföre i 129 § fastställas för val af kommunernes fullmäktige.

Församling med mindre folkmängd än femhundra invånare må dock, efter beslut utaf flertalet af församlingens röstberättigade medlemmar, utöfva den representationen genom fullmäktige tillkommande befogeten genom allmän kyrkostämna, deri en hvar röstberättigad medlem eger deltaga. Vid allmän kyrkostämna för ändamål, som här afses, må röstberättigad medlem utöfva rösträtt i förhållande till det belopp, som han är skyldig erlägga i skatt till församlingen, egande dock ingen å kyrkostämna för här ifrågavarande ändamål att för egen och andras räkning rösta med flera röster, än som motsvara en tredjedel af de röstberättigades sammanlagda beskattning till församlingen.

Röstberättigad vid val af kyrkofullmäktige och å sådan allmän kyrkostämna, som nu är sagd, är, med iakttagande af vederbörande författnings bestämmelser och inskränkningar, en hvar till myndig ålder kommen

medlem af församlingen, som är skyldig att, till bestridande af kostnaderna för församlingens kyrkliga ändamål, lemna bidrag under form af, efter beloppet af den skattskyldiges inkomst och förmögenhet eller värdet af hans inom församlingen belägna fasta egendom, utgående afgift.

§ 119.

1. Till erkebiskop och biskopar inom folkkyrkan utnämne Konungen en af de tre, som blifvit föreslagne, i den ordning, kyrkostadga fastställer.

2. Tillsättandet af kyrkoherdar i folkkyrkans församlingar tillkommer, der icke Konungen enligt gällande kyrkostadga eger utnämningrätten, församlingarnes i kyrkliga angelägenheter röstberättigade medlemmar.

§ 120.

1. Folkkyrkotinget representerar den svenska folkkyrkans presterskap och församlingar inför Konungen, såsom samma kyrkas högste biskop, samt tillkommer på grund deraf att, efter för tingets bildande och verksamhet gällande stadgas föreskrifter, upptaga och handlägga kyrkliga mål, som Konungen till detsamma öfverlemnar eller hvarom fråga af någon dess ledamot väckes. Folkkyrkotinget ege dock ej att, utöfver hvad i nästföljande paragraf särskildt medgifves, annat eller mera besluta än utlåtanden samt framställningar och önsknings, att anmälas hos Konungen.

2. Folkkyrkotingets ledamöter utgöras till en tredjedel af sitt antal utaf ombud för folkkyrkans presterskap och till två tredjedelar af ombud för folkkyrkans församlingar.

Ombud för folkkyrkans presterskap skola vara samtliga biskopar i stiftet eller, der någon af dem har förfall, den af ledamöterna i vederbörande domkapitel, som detta väljer i hans ställe, pastor primarius i Stockholm eller, derest han är hindrad, annan ledamot af Stockholms stads konsistorium, som detta utser, två af teologiska fakultetens ordinarie eller extra ordinarie professorer från hvarterdera af rikets universitet, en vald, med fullmakt å ordinarie embete eller tjänst försedd prestman från hvart stift och en från Stockholms stad.

Ombuden från församlingarna väljas af och bland dessas vid val af kyrkofullmäktige och å allmän kyrkostämma röstberättigade lekmän till

det antal för hvart och ett af stiftén samt Stockholms stad, som Konungen fastställer med hänsyn till församlingarnas folkmängd inom nämnda stift och stad. Valen ske genom af församlingarna utsedde valmän.

3. Ledamöterna af folkkyrkotinget kunna i utöfningen af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar samt öfriga gällande lagar och laga stadgar. De åtnjuta vid utöfningen af sin befattning samna skydd, som enligt 111 § tillkommer riksdagsmän.

Folkkyrkotingets valde ledamöter ega att för utöfningen af sin befattning uppbära resekostnadsersättning och dagsarfvode, som faststälts af Konungen med Riksdagens samtycke.

4. Folkkyrkotinget sammanträder till lagtima kyrkomöte hvart fjärde år å dag och ort, som Konungen utsätter; Konungen dock obetaget att emellan lagtima möten sammankalla folkkyrkotinget till urtima möte.

5. Till lagtima kyrkomöte samladt folkkyrkoting kan ej utan egen begäran upplösas, förr än det varit en månad tillsammans, derest icke Konungen gör det med förordnande jemväl om nya val i hela riket af tingets valde ledamöter, i hvilket fall nytt lagtima möte bör af Konungen utlysas att sammanträda, så snart valen egt rum.

Till urtima kyrkomöte samladt folkkyrkoting eger Konungen åtskilja, när han finner för godt.

6. Samtliga kostnaderna för folkkyrkotingets möten skola gäldas af statsverket.

§ 121.

Svenska folkkyrkans organisation och verksamhet är ordnad genom särskilda författningar, af hvilka de kyrkoväsendets hufvudgrunder innehållande kyrkostadgarne stiftats af Konungen med folkkyrkotingets samtycke, men de administrativa kyrkoordningarna af Konungen allena, såsom svenska folkkyrkans högste biskop. Ändring i de gällande bestämmelserna om förvaltningen af församlingarnas fasta egendom och om skattskyldigheten till församlingarna för kyrkliga ändamål kräfver dock äfven Riksdagens samtycke; men i öfrigt eger Riksdagen, med hänsyn till dessa författningar, icke magt att besluta annat eller mera än framställningar och önskningsar, att anmälas hos Konungen, och hvarå Konungen, sedan statsrådet hörts deröfver, göra det afseende, han finner tjenligast för rikets och folkkyrkans bästa.

§ 122.

1. I hvarje län skall, såsom en kommunal representation för det samma, finns ett landsting, sammansatt af valda ombud för länets städer och härader eller tingslag; dock eger denna bestämmelse icke tillämpning å stad, som har en folkmängd af minst en etthundrafyrtiondedel af rikets hela invånareantal, eller å stad, som utträdt ur landsting och hvars folkmängd ej minskats under en tvåhundredel af rikets hela innevånareantal.

Der i anseende till läge eller andra skiljaktiga förhållanden ett för hela länet gemensamt landsting icke anses tillräckligt motsvara det med en kommunal representation för länet afsedda ändamålet, ege Konungen att, sedan vederbörande i länet blifvit hörda, med Riksdagens samtycke förordna om länets delande i två eller flera landstingsområden, som hvardera erhålla sitt särskilda landsting.

2. Landstinget tillkommer att, i den ordning stadgan för landsting föreskrifver, rådslå och besluta om för landstingsområdeskommunen gemensamma angelägenheter, hvilka afse den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för samfärdsväsendets befordrande, helsovård, undervisning, allmän ordning och säkerhet, med mera dylikt, så vidt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra statsmyndighets embetsåtgärd.

§ 123.

1. Landstingsmännens antal bestämmes sålunda att hvarje stad med egen rättskipning, härad eller tingslag utser, efter folkmängden, en landstingsman för hvarje fullt tal af tre tusen. Uppgår ej invånareantalet till tre tusen, utses dock en landstingsman. Städer utan egen rättskipning och köpingar räknas härvid till det härad eller tingslag, till hvilket de i afseende på rättskipningen höra.

Antalet landstingsmän från samtliga städer, härader eller tingslag i ett landstingsområde må ej understiga tjugu eller öfverstiga ett hundrade; och eger landsting för ty, der sådant visar sig vara påkalladt af behofvet, att till framtida efterrättelse, så länge det erfordras, fastställa en lägre eller högre folkmängd än den ofvan bestämda, såsom grund för rättigheten att välja ombud till landstinget, på det att landstingsmännens antal för hela landstingsområdet må uppgå till minst tjugu eller icke öfverskrida ett hundrade.

2. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter och åtnjuta derunder samma skydd, som enligt 111 § tillkommer riksdagsmän.

§ 124.

1. Landstingsmän för städerna med egen rättskipning väljas af stadsfullmäktige samt för häradena eller tingslagen, der härad eller tingslag innefattar endast en kommun, af dennas fullmäktige, och der härad eller tingslag innefattar flera än en kommun, af valmän, som utses af kommunernas fullmäktige, eller, der sådana ej finnas, af kommunalstämman. Dessa valmäns antal bestämmes efter folkmängden inom den kommun, för hvilken de utses.

2. Konungen eger upplösa landsting och förordna om nya val till detsamma, äfvensom, då han förordnat om nya val i hela riket till Riksdagens första kammare, föreskrifva, att dessa val skola verkställas icke genom de befintliga landstingen, utan genom allenast för dessa vals verkställande utsedda extraordinarie landsting, hvilkas uppdrag är fullgjordt, så snart de dem åliggande valen egt rum och vunnit laga kraft. För utseende af extraordinarie landsting skola i ty fall likaledes väljas extraordinarie kommunal- och stadsfullmäktige för allenast de för sådant utseende nödiga valens verkställande, hvilka fullmäktiges uppdrag är afslutadt, så snart sistnämnda val försiggått och vunnit laga kraft.

3. För att kunna till landstingsman väljas, erfordras att hafva uppnått tjugufem års ålder, vara inom landstingsområdet bosatt och ega att, enligt 130 §, utöfva kommunal rösträtt inom kommun i det valdistrikt, för hvilket valet sker.

§ 125.

De utskylder, landstinget beslutar skola utgå till de för den allmänna landstingsområdeskommunen gemensamma behofvens fyllande, uppbäras af de inom samma allmänna kommuns särskilda kommuner, enligt 131 §, skattskyldige och uttaxeras efter grunder, som i åberopade paragraf finnas angifna, och i öfverensstämmelse med den der omförmälda stadgans närmare föreskrifter.

I fråga om bestämmande af afgifter eller arbetsbidrag för sådana företag eller åtgärder, till hvilka bidrag böra enligt lag eller laga stadga

utgå från hemman och fastigheter, eller i afseende å hvilka särskilda grunder äro fastställda för kostnadernas uttaxering, äfvensom beträffande den efter hufvudtalet utgående särskilda afgiften till sjukvårdskostnadernas bestridande, lände till efterrättelse hvad i ty fall är stadgadt.

I öfrigt må landsting, med afseende på ett ifrågasatt företags beskaffenhet, att blott vissa kommuner eller blott en viss klass af medborgare inom landstingsområdet kunna hafva hufvudsaklig nytta af företaget eller komma att få vida större nytta deraf än andre skattskyldige, särskildt bestämma icke allenast, med tillämpning af här ofvan åberopade stadgas föreskrifter, grunden för uttaxering af de medel, som för dess utförande erfordras, utan äfven att vissa kommuner eller vissa slag af beskattningsföremål må befrias från eller i jemförelsevis mindre mån betungas med utskylder till det företaget.

§ 126.

1. Hvarje socken på landet och hvarje stad, med derunder lydande område, utgör för sig en särskild offentlig korporation, som benämnes kommun, och hvars medlemmar ega att, efter här nedan och i vederbörande kommunalstadgar gifna föreskrifter, sjelfva förvalta sina gemensamma icke blott ordnings- och hushållnings-, utan äfven folkskole- och fattigvårdsangelägenheter samt att för sådant ändamål pålägga sina medlemmar utskylder och utfärda för kommunen eller viss del deraf gällande ordningsföreskrifter.

2. Inom en kommun kunna en eller flera delar ega en sjelfständig och från kommunens gemensamma i vissa hänseenden afskild förvaltning.

Å landet belägen kommundel, som nu är sagd, eller kommun, för hvilken stadgandena för ordnings-, byggnads-, brand- och helsovårdsväsendet i rikets städer skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, benämnes köping, och då en köping är egen kommun och har minst två tusen invånare, räknas den för stad; Konungen dock obetaget att äfven meddela stadsprivilegier åt mindre folkrik sådan kommun, om den förbin-der sig att underhålla egen rättskipning.

3. Kommunerna äro skyldige att, jemte värden om sina egna angelägenheter, äfven verkställa vissa dem för allmänna statsändamål åliggande uppdrag.

§ 127.

1. Medlem af en kommun är en hvar, som der är bosatt, äfvensom hvar och en, hvilken, utan att vara i kommunen bosatt, derstädes eger fast egendom, eller innehafver och brukar jordbruksfastighet, eller idkar annan till beskattning taxerad näring eller är uppförd till beskattning för inkomst eller förmögenhet.

2. Bosatt inom en kommun räknas den vara, hvilken der vistas under sådana förhållanden, att han, med afseende å tjenst, verksamhet eller andra omständigheter, bör anses der hafva sitt egentliga hemvist. Närmare bestämmelser om hvar rikets invånare skola räknas bosatte och vara mantalsskrifne gifvas uti stadga, som stiftas enligt 87 § 2 mom.

3. En hvar rikets medborgare skall vara mantalsskrifven såsom bosatt i en kommun, inom hvilken han åtnjuter hemortsrätt. Är svensk medborgare icke bosatt i kommun inom riket, åtnjuter han hemortsrätt, der han senast blifvit eller rättsligen bort blifva mantalsskrifven.

§ 128.

1. Kommunens beslutande rätt utöfvas genom en vald representation af fullmäktige, hvilke i kommunerna å landet benämnas kommunalfullmäktige och i stadskommunerna stadsfullmäktige.

Verkställighet och förvaltning tillkomma för särskilda ändamål valda utskott, nämnder eller personer. Ej må kommunalmyndighet, i strid mot gällande författningar, befatta sig med sådan verkställighet, som hör till statsmyndighets embetsåtgärd.

2. Fullmäktiges antal bestämmes, i förhållande till folkmängden, enligt vederbörande kommunalstadgas föreskrifter.

Fullmäktig kan icke i utöfningen af sin befattning bindas af några föreskrifter från sina väljare, utan blott af gällande lagar och författningar eller i enlighet med sådan af vederbörande statsmyndighet gifna förelägganden.

Kommunens fullmäktige, utskott och nämnder åtnjuta i utöfningen af sina uppdrag samma skydd, som enligt 111 § tillkommer riksdagsmän.

3. Kommun å landet, med mindre folkmängd än fem hundra invånare, må dock, efter beslut af flertalet bland kommunens enligt 130 § röstberättigade medlemmar, utöfva den representationen genom fullmäktige tillkommande beslutanderätten genom allmän kommunalstämma, deri en hvar sådan medlem, som nyss nämnts, eger deltaga.

§ 129.

1. För val af kommunens fullmäktige gälle såsom hufvudgrunder för de i kommunalstadgarne gifna närmare föreskrifterna, att de, enligt nästföljande paragraf, röstberättigade inom kommunen skola indelas uti tre afdelningar, efter beloppet af den direkta skatt, en hvar röstberättigad är skyldig att erlægga till kommunen, sålunda att på hvarje afdelning faller en tredjedel af samtliga röstberättigades hela skattesumma och att till första afdelningen föras de högst beskattade, till den andra de dernäst högst beskattade och till den tredje de återstående; och väljer hvardera afdelningen för sig genom omröstning en tredjedel af antalet fullmäktige. I kommun, der kommunalskatt ej behöfver uppbäras, skall indelningen i afdelningar verkställas efter uppskattningsbeloppen vid den enligt 60 § 1 mom. skedda uppskattningen.

Kommun med större folkmängd än två tusen invånare må, enligt vederbörande kommunalstadgas bestämmelser, kunna för val af fullmäktige indelas i valkretsar, som hvardera, på sätt ofvan föreskrifvits, välja ett efter folkmängden afpassadt antal fullmäktige.

2. Då Konungen förordnat om nya val i hela riket till Riksdagens första kammar, ege han ock föreskrifva, att dessa val i de städer, som ej i landsting deltaga, skola verkställas icke genom de befintliga stadsfullmäktige, utan genom för allenast dessa vals verkställande utsedde extraordinarie stadsfullmäktige, hvilkas uppdrag är afslutadt, så snart de dem åliggande valen försiggått och vunnit laga kraft; och skola jemväl extraordinarie kommunal- och stadsfullmäktige väljas för utseende af de valmän, som för sådant fall, enligt 124 §, skola utse ledamöter i extraordinarie landsting.

3. För att kunna till fullmäktig utses erfordras att hafva uppnått tjugufem års ålder och att, enligt nästföljande paragraf, vara röstberättigad i kommunens allmänna angelägenheter.

§ 130.

1. Röstberättigad i kommunens allmänna angelägenheter är, med iakttagande af vederbörande kommunalstadgas bestämmelser och inskränkingar, en hvar svensk medborgare, som är medlem af kommunen samt, enligt nästföljande paragraf, förbunden att till densamma erlægga skatt.

Den, som ej råder öfver sig och sitt gods, som står under annans husbondevälde, som afträdt sin egendom till borgenärer och ej visat sig vara från deras kraf fri, som är förlustig medborgerligt förtroende eller

genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende eller är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan eller att i rikets tjänst vidare nyttjas, eller som blifvit förvunnen att hafva vid kommunalt beslut eller val med penningar eller gåfvor sökt värfva röster eller emot vedergällning afgifvit sin röst eller genom våld eller hot stört de beslutandes eller väljandes frihet, må ej utöfva rösträtt; och ej heller må den, som häftar för oguldna utskylder till kommunen, deltaga i omröstning eller val.

2. Vid allmän kommunalstämma må röstberättigad medlem, med iakttagande af vederbörande kommunalstadgas bestämmelser och inskränningar, utöfva rösträtt och afgifva röster i förhållande till det belopp, han är skyldig erlagga i direkt skatt till kommunen; egande dock ingen å kommunalstämma för egen och andras räkning rösta med flera röster, än som motsvara en tredjedel af alla de röstberättigades sammanlagda direkta beskattning till kommunen.

3. Vid val af fullmäktige, äfvensom vid alla omröstningar inom fullmäktige, eger hvarje röstande en röst.

§ 131.

1. Skyldig att bidraga till fyllandet af kommunens gemensamma behof är en hvar, som inom kommunen, ehvad han är derstädes bosatt eller ej, eger fast egendom eller innehafver och brukar jordbruksfastighet eller idkar annan till beskattning taxerad näring, äfvensom en hvar, som är inom kommunen bosatt och till beskattning för inkomst eller förmögenhet taxerad. För fast egendom, hvars taxeringsvärde understiger tre hundra kronor, för årsinkomst, som icke uppgår till fyra hundra kronor, och för förmögenhet, hvars belopp är lägre än fem hundra kronor, erlägges ej kommunalskatt.

Enahanda skyldighet åligger, i den omfattning vederbörande kommunalstadga föreskrifver, bolag och liknande ekonomiska föreningar samt stiftelser och korporationer.

Der i lag eller laga stadga är föreskrifvet, att äfven inom kommunen bosatte medlemmar, som icke enligt förestående bestämmelser äro skattskyldige till kommunen, dock skola bidraga till fyllande af särskilda behof, lände till efter rättelse hvad i ty fall är stadgadt.

2. De utskylder, kommunerna för sina behofs fyllande ega att, enligt i särskild stadga gifna föreskrifter, fordra af sina medlemmar, må

utgöras af direkta och indirekta skatteafgifter, ersättningsafgifter och särskilda bidrag samt tjänstbarheter.

De direkta skatteafgifterna till kommunen skola grundas på den uppskattning af fast egendoms värde och af all inkomsts och förmögenhets belopp, som, enligt 60 § 1 mom., verkställas på statsverkets bekostnad; men böra vid fastställandet till sina belopp lämpas icke blott efter den skattskyldiges förmåga att utgöra dem, utan, så vidt möjligt, äfven efter det särskilda gagn, han får af skattemedlens användning, samt sålunda utgå under form af så väl personlig inkomst- och förmögenhetsskatt som realskatt.

Såsom bidrag till täckande af kostnaderna för folkskole-, fattigvårds- och sjukvårdsväsendet inom kommunerne hafva dessa att, med de undantag särskild stadga föreskrifver, uppbära afven efter hufvudtalet utgående personliga afgifter af samtliga till myndig ålder komna medlemmar, till ett belopp, som tillsammans icke må understiga en krona eller öfverstiga två kronor för hvarje sådan medlem.

Indirekt skatteafgift till kommunen må ej göra intrång uti beskattningen för statsändamål genom dylik afgift enligt 60 § 1 mom.; och ej heller må genom sådan afgift läggas hinder i vägen för fritt varuutbyte mellan kommunerna.

Der i lag eller laga stadga är föreskrifvet, att kommunalutskyld skall utgå endast från vissa beskattningsföremål eller att för deltagande i sådan utskyld särskild grund skall följas, lände till efterrättelse hvad sålunda stadgats.

I öfrigt må kommun, med afseende på ett ifrågastäldt företags beskaffenhet, att blott viss del af kommunen eller blott en viss klass af medlemmar kan hafva hufvudsaklig nytta af företaget eller komma att få vida större nytta deraf än andra skattskyldige, särskildt bestämma icke allenast, med tillämpning af ofvan åberopade stadgas föreskrifter, grunden för uttaxering af de medel, som erfordras till företagets utförande, utan äfven att viss del af kommunen eller vissa slag af beskattningsföremål må befrias från eller i jemförelsevis mindre mån betungas med utskylder till det företaget.

§ 132.

Kommunalstadgarne, hvilka stiftas enligt 87 § 2 mom., innehålla bestämmelser om landstingen såsom kommunalrepresentationer för länen och om menighetsförvaltning så väl på landet som i städerna, om kom-

munal egendom, om kommunala bördor och afgifter af alla slag, om kommunal verksamhet till näringslivets främjande, om ordnings-, byggnads-, brand- och hamnväsendet i städer, köpingar och andra tätt befolkade samhällen samt om allmänna helsovårdens, fattigvårdens och folkskoleväsendets ordnande.

IV. Om rikets medborgare och deras allmänna rättigheter.

§ 133.

1. Svensk medborgarerätt förvärfvas, på grund af födsel, af äkta barn, hvars fader har svensk medborgarerätt. Om hur sådan rätt i öfrigt förvärfvas genom födsel eller förloras, är stadgad i särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. föreskrifver.

2. Konungen eger att genom naturalisation till svensk medborgare upptaga utländsk sådan, i den ordning och under de vilkor, som bestämmas genom särskild, enligt 87 § 1 mom. stiftad lag. Sålunda naturaliserad utlänning åtnjute samma rättigheter och förmåner som infödd svensk medborgare, dock utan att kunna utnämnas till ledamot af statsrådet, justitieråd eller regeringsråd eller förordnas till rådgifvare i kommandomål, hvarom i 15 § förmåles, eller till högste befälhafvare för krigsmagten.

§ 134.

Konungen eger icke hädanefter att upphöja någon i adligt stånd och ej heller att tilldela någon friherrlig eller grefflig eller annan adlig värdighet.

Svensk medborgare må heller icke mottaga utnämning till utländskt adelskap eller adlig värdighet från främmande statsstyrelse eller regent eller annan person, som i utlandet anses berättigad att göra sådan utnämning.

§ 135.

Svensk medborgares rätt att i stadgad ordning ingå till icke blott underordnade myndigheter, utan äfven Konungen med besvär och ansökningar förblifve oförkränt.

§ 136.

Hvarje svensk medborgare eger att i alla embetsverk och arkiv samt hos alla domstolar och offentliga korporationer utbekomma, för granskning eller afskrifvande, sådana handlingar och protokoll, som äro offentliga, med de undantag allena, som närmare angifvas här ofvan i 9, 11, 13 och 15 §§ samt i den enligt 86 § stiftade lagen angående tryckfrihet.

§ 137.

Med tryckfrihet bör förstås hvarje svensk medborgares rättighet att, utan några af den offentliga magten i förväg lagda, af lagen angående tryckfrihet ej föreskrifna hinder, utgifva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna straffas därför, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, gifven att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning. Om sådana offentliga handlingar och protokoll, som icke må genom trycket utgifvas, och om andra skrifter, hvilka på grund af deras innehåll ej må tryckas, stadgas i den lag angående tryckfrihet, som stiftas enligt 86 §.

§ 138.

Svenske medborgares rätt att obehindradt åtnjuta församlingsfrihet och föreningsfrihet må icke i något fall eller under något förhållande inskränkas annorlunda än i öfverensstämmelse med lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. föreskrifver.

§ 139.

1. En hvar åtnjute inom riket full samvets- och religionsfrihet, men ingen må i sin religionsutöfning störa allmän ordning eller öfverträda gällande lag eller författning. Munk- eller nunneorden må dock ej inrättas inom riket.

2. Med de undantag och inskränkningar, som föranledas af denna regeringsform eller annan gällande lag eller laga stadga, skall skiljaktighet i trosbekännelse icke medföra någon olikhet i svenska medborgares rättigheter och skyldigheter. Innehar den, som öfvergår till annan lära än den rena evangeliska eller anmält sig till utträde ur svenska folkkyrkan, of-

fentlig tjänst eller embete, varde han derifrån skild, der ej tjänsten är af den beskaffenhet, att han, utan hinder af sin nya trosbekännelse, kunnat nämnas till densamma, samt Konungen eller den myndighet, som eger att tillsätta tjänsten, finner skäligt att bibehålla honom dervid.

3. Trosbekännelse eller kyrkliga föreskrifter kunna icke fritaga någon medborgare från fullgörandet af någon honom enligt lag eller författning åliggande skyldighet, och ej heller må kyrkliga straff utkrävas af någon för uppfyllandet af laglig skyldighet eller för underlåtande af olaglig handling eller för utöfvande af laglig rättighet.

§ 140.

Till för staten eller korporationer allmännyttiga ändamål må stiftelser kunna inrättas, så framt de icke strida mot gällande lag eller författning. Dylig stiftelse åtnjute offentligt skydd och är underkastad offentligt öfverinseende, men skulle stiftelsens ändamål icke längre kunna ernås genom de för stiftelsen faktiskt gifna bestämmelsernas tillämpning, ege Konungen, med de intresserades och, vid mer allmänsyftande stiftelser, med Riksdagens samtycke vidtaga sådana ändringar i bestämmelserna för stiftelsen, att det åsyftade eller ett liknande ändamål vinnes.

§ 141.

1. Hvarje svensk medborgare eger rätt att i laglig ordning förvärfa och besitta fast egendom utan annan inskränkning, än som gifves i lag, stiftad enligt 87 § 1 mom. För bolag och liknande ekonomisk förening äfvensom för stiftelse bör nämnda rätt sammalunda inskränkas.

2. Konungen må icke meddela främmande magts undersåte tillåtelse att i riket besitta fast egendom i annan ordning eller under andra villkor och förbindelser, än uttryckligen medgifvits uti enligt 87 § 1 mom. stiftad lag.

§ 142.

Fideikommiss må icke vidare inrättas inom riket.

Riksdagsordningen.

I. Allmänna grunder.

§ 1.

1. Svenska folket representeras af Riksdagen, fördelad i två kamrar, den Första och den Andra, hvilka i alla frågor hafva lika behörighet och myndighet.

2. Riksdagsmännen kunna i utöfningen af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar och äro för sin verksamhet såsom sådane ansvarige enligt särskild lag, hvilken stiftas efter 87 § 1 mom. regeringsformen.

§ 2.

1. Riksdagen skall, i kraft af 49 § 4 mom. regeringsformen och utan särskild kallelse, sammanträda till lagtima möte hvarje år den 15 januari eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter.

2. Till urtima möte sammankallas Riksdagen, då Konungen så nödigt finner, äfvensom i de fall, hvarom förmäles i 91, 92, 93 och 94 §§ regeringsformen. Vid urtima riksmöte må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest framlägges för Riksdagen, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 3.

Riksdagsmännen utses till begge kamrarne genom val för viss tid; dock ege Konungen att, innan den tid tilländagått, förordna om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem.

§ 4.

1. Ej må Riksdagen eller Riksdagens kamrar, utskott, nämnder, fullmäktige eller revisorer eller någon enskild riksdagsman hindras att

enligt grundlagarne utöfva de dem i denna egenskap åliggande uppdrag, under hvilkas fullgörande de åtnjuta skydd, som stadgats i 110 och 111 §§ regeringsformen.

2. Ej heller kunna Riksdagens kamrar, utskott, nämnder, fullmäktige eller revisorer såsom sådana emottaga befallningar, utan af Riksdagen allena och efter de föreskrifter, Riksdagen gifvit, hvilka föreskrifter dock icke må innehålla något, som strider mot grundlag eller annan gällande lag eller laga stadga.

§ 5.

Då Riksdagen sammanträdt till lagtima möte, kan den ej utan egen begäran upplösas, förrän den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, medan Riksdagen är samlad, förordnar om nya val i hela riket till begge kamrarne eller den ena af dem. I dessa fall skall Riksdagen sammanträda till nytt lagtima möte å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, och må den ej vidare upplösas af Konungen, förrän fyra månader förflutit från det senare mötets början. Under sådant möte utöfvar Riksdagen icke de åligganden, som tillkommer Riksdagen vid lagtima möte, men redan hunnit fullgöras vid det upplösta mötet.

Då Riksdagen sammanträdt till urtima möte, eger Konungen, när han finner för godt, åtskilja densamma; och vare sådant möte alltid upplöst, innan tid infaller för lagtima riksmöte.

II. Kamrarnes bildande.

a) Första Kammaren.

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola, till ett antal af etthundra-sjuttio och för en tid af åtta år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundrasjuttiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd, än i 2 mom. sägs, väljes dock en riksdagsman.

4. Derest det antal riksdagsmän, som bör utses med tillämpning af stadgandena i 2 och 3 mom., icke uppgår till etthundrasjuttio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt 2 mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets, enligt ofvan gifna grunder, eger utse, bestämmes hvar åttonde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att utöfva riksdagsmannakallet under föreskrifven tid.

6. Upphör stad att deltaga i landsting, må, så länge då gällande bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarne länder till efterrättelse, stadens rätt att utse riksdagsman inträda allenast i det fall, att ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i 5 mom. nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående mom. ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör ega rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, lända till efterrättelse:

att nya valkretsar ega företräde framför äldre;

att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdt ur landsting;

att valkretsar, för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i 2 mom., ega företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i 4 mom.;

att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i 2 mom. ega välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne;

att bland sådana valkretsar, hvilka jemlikt 4 mom. ega utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöfverskott är störst; samt

att i de fall, der folkmängdsöfverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjena till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen i justitie-departementet i närvaro af tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret och tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken.

§ 7.

1. Val till riksdagsman i Första Kammaren anställas af vederbörande landsting och stadsfullmäktige, så ofta ledighet uppstår, eller då Konungen förordnat nya val. Landsting sammanträder för sådant ändamål, der så erfordras, till urtima möte.

2. Om emellan riksmöten genom ledamots afgang ledighet uppstår i Första Kammaren, åligger Konungens befallningshafvande att göra anmälan om ledigheten hos Konungen, som förordnar om nytt vals anställande.

3. Då Konungen förordnat om nya val till Första Kammaren i hela riket, ege han ock föreskrifva, att dessa val skola verkställas icke genom de ordinarie landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga, utan genom allenast för dessa vals verkställande utsedde extraordinarie landsting och stadsfullmäktige, hvilkas uppdrag är fullgjordt, så snart de dem åliggande valen egt rum och vunnit laga kraft. För utseende af extraordinarie landsting skola likaledes extraordinarie kommunal- och stadsfullmäktige väljas för allenast de för sådant utseende nödiga valens verkställande, hvilke fullmäktiges uppdrag är afslutadt, så snart sistnämnda val försiggått och vunnit laga kraft.

§ 8.

Riksdagsman i Första Kammaren, som vid riksmötes början icke innehåft sin befattning åtta år, må dermed fortfara till riksmötets slut, ändock att under tiden åtta år förflyta från valet.

(Riksdagsman i Första Kammaren, som, på grund af tillförene gällande bestämmelser, är vald för en tid af nio år, njute sin fulla rätt till godo, utan hinder af hvad i denna paragraf och 6 § stadgats.)

§ 9.

Till ledamöter af Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt ega förmögenhet till taxeringsbelopp, ej understigande åttio tusen kronor, eller ock äro uppskattade för en årlig inkomst af minst fyra tusen kronor. Kommer riksdagsman, efter det han blifvit vald, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträde han sin befattning.

§ 10.

1. För den, som blifvit utsedd till ledamot i Första Kammaren, utfärdas vid valförrättningens slut fullmagt i två exemplar, af hvilka det ena öfverlemnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet. Fullmagterna, som, när valet verkstälts af landsting, underskrifvas af dess ordförande jemte två af dess ledamöter, och, då valet skett af stadsfullmäktige, undertecknas af desses ordförande jemte två af fullmäktige, böra affattas med ledning af formulär, som af Konungen fastställles.

2. Vill riksdagsman i Första Kammaren afsäga sig befattningen, ege han göra det vid valtillfället eller sedermera, mellan riksmöten, hos Konungens befallningshafvande.

3. Emottager riksdagsman, efter det han blifvit vald, förtroendesyssla, hvarom i 32 och 35 §§ regeringsformen förmäles, frånträde han, om han är vald af stadsfullmäktige, genast, men om han är vald af landsting, vid näst instundande lagtima möte för det landsting, honom utsett, sin befattning som riksdagsman, men kan återväljas.

§ 11.

Är någon missnöjd med riksdagsmannaval, som är förrättadt af landsting eller stadsfullmäktige, må han deröfver anföra underdåniga besvär hos Konungen. Han eger för sådant ändamål hos landstingets sekreterare eller stadsfullmäktiges ordförande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör utlemnas till klaganden; och skall han, vid förlust af talan, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva sina till Konungen ställda besvär till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken införes i allmänna tid-

ningarna, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring öfver besvären må aflemnas till Konungens befallningshafvande. Sedan denna tid tilländagått, har Konungens befallningshafvande att ofördröjligen insända besvärshandlingarne, jemte de förklaringar, som må hafva inkommit, till Konungen för att i hans regeringsrätt skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 12.

Riksdagsman i Första Kammaren eger ej att för denna befattning uppbära något arfvode, men åtnjuter ersättning af statsmedel för resekostnad till och från riksmöte, så väl vid dettas början och slut som då ledighet från riksdagsgöromålen beviljats af kammaren.

b) Andra Kammaren.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio, deraf etthundra-femtio för landet och åttio för städerna, väljas för en tid af fyra år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval icke räknas sådana köpingar, som äro egna kommuner, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas två och två till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en åttiondedel af sammanlagda folkmängden i rikets alla städer och sådana köpingar, som äro egna kommuner, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en åttiondedel af städernas och nämnde köpingars sammanlagda folkmängd. Städer med mindre folkmängd, än nu är sagdt, och köpingar, som äro egna kommuner, ordnas,

så vidt lämpligen ske kan, länsvis, i så många valkretsar, som, med iakttagande af att hvardera utser en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i 1 mom. föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar, så ock riksdagsmännens antal för hvar och en af de städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman, bestämmes, efter ofvan gifna grunder, hvart åttonde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställes, vinner ej tillämpning, förrän vid de val, hvilka näst derefter, enligt 15 § 1 mom., skola ega rum. Kommun å landet, som varder köping eller erhåller stadsprivilegier, äfvensom köping, hvilken blifver egen kommun, räknas i fråga om riksdagsmannaval fortfarande till landet, till dess ny valkretsordning varder faststald.

5. Uppgår stadsvalkretsarnes folkmängd till mer än åttio tvåhundra-trettiondedelar af folkmängden i hela riket, skall det här ofvan föreskrifna antalet riksdagsmän tvåhundra-trettio utses för landets och för städernas valkretsar efter förhållandet mellan sammanlagda folkmängden i valkretsarna å landet och i städerna med till dessa senare förda köpingar. Det antal riksdagsmän, som sålunda bör utses för landets och för städernas valkretsar, bestämmes af Konungen vid fastställande af den i 4 mom. omförmälda ordning, dervid i öfrigt stadgandena i 2 och 3 mom. skola lända till efterrättelse i tillämpliga delar.

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han eller hon är bosatt, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man eller qvinna, som uppnått tjugufem års ålder.

§ 15.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas å landet under senare hälften af augusti eller förra hälften af september och i städerna under september månad året näst före början af de fyra år, för hvilka valen gälla, (och skall detta stadgande första gången tillämpas år 19 . .).

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman i Andra Kammaren, innan den tid tilländalupit, för hvilken han blifvit vald, verkställes ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne,

nytt val för den återstående tiden; och åligger Konungens befallningshafvande föranstalta om sådant val.

§ 16.

1. Riksdagsman väljes medelst elektor. För hvarje kommun utses tre elektor och derutöfver, efter folkmängden, tre för hvarje fullt tal af ett tusen. Valen förrättas sålunda, att de enligt 14 § valberättigade, på sätt i 129 § regeringsformen föreskrifves för val af kommunal- eller stadsfullmäktige, efter sin kommunala skattskyldighet fördelas på tre afdelningar eller klasser, af hvilka hvardera utser en tredjedel af det bestämda antalet elektor. Valen ega rum å landet inför kommunalfullmäktiges eller kommunalstämman ordförande och i stad eller köping inför magistraten eller, der sådan ej finnes, inför den i densammas ställe tillsatta styrelse eller dennas ordförande. Valbar till elektor är en hvar valberättigad man inom kommunen.

2. Desse elektor sammanträda till riksdagsmannaval: i valkrets å landet inför domhafvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhafvanden i den af dessa domsagor, som eger den största folkmängden; i de stadsvalkretsar, som bestå af två eller flera kommuner, inför magistraten i den stad inom valkretsen, som eger största folkmängden; och i stad, som ensam har att sända en eller flera riksdagsmän, inför stadens magistrat. I stad, der flera riksdagsmän skola utses, må staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar, som hvardera för sig utse både elektor och riksdagsmän i förhållande till folkmängden.

§ 17.

1. Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestas röster, är lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

2. Vid elektorsvalen skola till efterrättelse tjena röstlängder, som uppgöras i öfverensstämmelse med den allmänna föreskriften i 16 § 1 mom., på sätt närmare bestämmes i af Konungen och Riksdagen samfaldt antagen stadga.

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter kungöra tid och ort för valet i kyrkorna, med särskild föreskrift, att elektorsval skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Dylik kungörelse skall så tidigt utfärdas, att den kan uppläsas i kyrkorna minst tre veckor före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelse bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent skyndsamt kringvända kungörelsen.

Kallelse till elektorsval kungöres i valkrets å landet fjorton dagar eller minst en vecka och i stadsvalkrets minst fjorton dagar förut, på sätt för kallelse till val af kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige är stadgadt.

Då elektorsval är hållet, skall valets förrättare meddela till rättigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet såsom fullmägt åt dem, hvilka fått sig uppdragen elektorsbefattning.

§ 19.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast väljas män, som ega valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas.

§ 20.

För den, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, utfärdas ofördröjligen fullmägt i två exemplar, underskrifna för valkrets å landet af domhafvanden, för stad, som ensam sänder en eller flera riksdagsmän, af stadens magistrat, och för stadsvalkrets, som består af två eller flera kommuner, af den magistrat, som slutligen handlagt valet; och skall det ena exemplaret öfverlemnas åt den valde och det andra insändas till justitiedepartementet. Fullmagterna böra affattas med ledning af formulär, som af Konungen fastställas.

§ 21.

1. Riksdagsman, som blifvit vald för Andra Kammaren, må ej undandra sig denna befattning, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

- a) de hinder, allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
- b) ålder öfver sextio år;
- c) att den valde tillförene såsom riksdagsman bevisat fyra lagtima riksmöten.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, som göres vid valtillfälle, pröfvas af valförrättaren. Sker afsägelse efteråt, mellan riksmöten, pröfvas den af Konungens befallningshafvande.

2. Emottager riksdagsman, efter det han blifvit vald, förtroendesyssla, hvarom i 32 och 35 §§ regeringsformen förmåles, frånträde han sin befattning som riksdagsman, men kan återväljas.

§ 22.

1. Är någon missnöjd med val till riksdagsman för Andra Kammaren, må han anföra besvär deröfver hos Konungens befallningshafvande i valorten eller, der val för tvenne domsagor eller två eller flera till stadsvalkrets hörande kommuner handlagts inom skilda län, hos Konungens befallningshafvande i det län, der slutliga handläggningen skett. För det ändamål eger klaganden hos domhafvande eller magistrat, som slutligen handlagt valet, äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar derefter bör utlemnas till klaganden; och skall han, vid förlust af talan, sist inom åtta dagar efter valförrättningens slut, ingifva sina besvär till Konungens befallningshafvande, som, på sätt i 11 § stadgas, lemnar vederbörande tillfälle att förklara sig samt sist innan nästa dags utgång, efter det den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, utfärdar sitt utslag i målet.

2. Den med Konungens befallningshafvandes utslag missnöjde eger att, sist inom åtta dagar efter erhållen del deraf, till Konungens befallningshafvande inlemna sina till Konungen ställda besvär, hvarefter med målet vidare så förhålles, som ofvan i 11 § sägs.

3. Vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, förfares i afseende derå, om afsägelsen egt rum vid valtillfälle, enligt 1 mom. i denna paragraf, och, om afsägelsen skett efteråt hos Konungens befallningshafvande, enligt 2 mom.

§ 23.

Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter ersättning af statsmedel för resekostnad till och från riksmöte samt arfvode af ett tusen två-

hundra kronor för hvarje lagtima riksmöte; dock skall, när antingen Konungen upplöser Riksdagen, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksmötet, innan så lång tid förflutit deraf, eller Riksdagen sammanträder i följd deraf, att Konungen, med upplösande af Riksdagen, förordnat om nya val, så ock under urtima riksmöte, ledamot af kammaren undfå, jemte resekostnadsersättning, tio kronor i dagtraktamente, hvilket senare dock ej må sammanlagdt öfverstiga ett tusen tvåhundra kronor.

Den ledamot af kammaren, som icke inställer sig i rätt tid vid riksmöte, skall vara förlustig tio kronor af arfvodet för hvarje dag han uteblifver.

c) Gemensamma bestämmelser.

§ 24.

Rösträtt må ej utöfvas af annan valberättigad än den, som personligen inställer sig vid valtillfället.

§ 25.

Befinnes vid elektors- eller riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förrättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

Valsedlar, som afgifvits vid elektors- eller riksdagsmannaval, skola inläggas under försegling och förvaras, till dess riksdagsmannavalets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 26.

Riksdagsmannabefattning kan endast utöfvas af svensk medborgare. Ej må såsom riksdagsman godkännas:

- a) den som står under förmynderskap eller innehafver beställning vid eller åtnjuter pension från Konungens hof;
- b) den som till borgenärer afträdt all sin egendom och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han är befriad från deras kraf;
- c) den som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende, eller den som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd;
- d) den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan eller att vidare nyttjas i rikets tjenst; eller
- e) den som blifvit förvunnen att vid elektors- eller riksdagsmannaval hafva med penningar eller gåfvor sökt värfva röster, eller mot vederläggning afgifvit sin röst, eller genom våld eller hot stört valfriheten.

§ 27.

Derest någon varder för samma tid vald till ledamot af begge kammarne eller till ledamot af endera för två eller flera valkretsar, må på honom ankomma att bestämma i vilkendera kammaren, han vill inträda, eller för hvilken valkrets, han vill anses vald till riksdagsman. Dock åligger honom att göra skyndsamt anmälan derom hos Konungens befallningshafvande i den ort, för hvilken han ej mottager riksdagsmannaupdrag.

§ 28.

Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola fyllas genom val under samma eller innan nästa riksmöte, hvarefter Konungen anbefaller sina befallningshafvande föranstalta, att nya val anställas.

§ 29.

Medan Riksdagen är samlad, må riksdagsman ej afsäga sig sin befattning, utan att han visar sådant hinder, som godkännes af den kammare, till hvilken han hör; dock sker härigenom ingen ändring i hvad ofvan är sagdt om rätt att vid valtillfälle afsäga sig riksdagsmannaupdrag.

§ 30.

Hvardera kammaren eger att bestämma påföljd af böter för den kammarens ledamot, som ej inställer sig i rätt tid vid riksmötet och ej visar laga förfall därför, eller som eljest, utan tillstånd af kammaren, förfallolöst afhåller sig från riksmötesöfverläggningarna. Dessa böter tillfalla statsverket.

III. Riksmötes början och upplösning.

§ 31.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendes framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller ock vådligt för Riksdagens frihet och säkerhet. Konungen tillkommer då att utsätta och kungöra annan riksmötesort, på sätt 50 § regeringsformen stadgar.

§ 32.

1. Innan Riksdagen sammanträder, företages inför chefen för justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, i närvaro af tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret och tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken, granskning af de till justitiedepartementet inkomna, för Riksdagens ledamöter utfärdade fullmagter. Denna granskning, som har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterna blifvit utfärdade i föreskrifven ordning, skall vara fulländad sist å dagen före riksmötets början.

2. Hvardera kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana densamma medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, förekommer anmärkning. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är väckt hos kammare, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i kammaren, intill dess han blifvit förklarad obehörig dertill.

§ 33.

1. Så snart Riksdagen sammanträdt och berättelse om förloppet af den i 1 mom. af näst föregående paragraf beskrifna granskning blifvit af chefen för justitiedepartementet, eller den i hans ställe är förordnad, meddelad kamrarne, hvar i hvad angår densammas ledamöter, väljer hvardera kammaren talman och vice talman bland sina ledamöter.

2. Innan talmän blifvit valde, föres i hvardera kammaren ordet af den derstädes närvarande ledamot, som bevistat de flesta riksmöten, och, der två eller flera ledamöter deltagit i lika många riksmöten, den af dem, som är äldst till lefnadsåren.

3. Vid samtidigt förfall för både talmannen och vice talmannen i någon af Riksdagens kamrar utses, under enahanda ordförandeskap, som nyss är nämndt, en af kammarens öfrige ledamöter att tjenstgöra såsom talman, till dess förfallet upphört.

§ 34.

Konungen låter offentligen kungöra den af honom för riksmötes öppnande bestämda tid, som ej må utsättas senare än å andra söckendagen efter riksmötes början. På den tid skola riksdagsmännen, sedan gudstjenst är hållen med dem, sammankomma på det rum, Konungen bestämt, till för begge kamrarne gemensamt sammanträde, der Konungen eller, då han finner så för godt, statsministern eller annan statsrådsledamot förer ordet. Vid detta tillfälle låter Konungen vid lagtima möte meddela Riksdagen berättelse om hvad i rikets styrelse tilldragit sig sedan näst föregående lagtima riksmötes början, äfvensom till Riksdagen öfverlemnna propositionen, angående statsverkets tillstånd och behof, i två exemplar, deraf ett tillstalles hvardera kammaren; men vid urtima möte kungöres för Riksdagen anledningen till mötet och aflemnas de förslag och framställningar, hvilka skola blifva föremål för kamrarnes öfverläggningar, Konungen dock obetaget att sedermera äfven framställa andra förslag vid sådant möte.

Då Konungen, på sätt nu är sagdt, öppnat riksmöte, framföre kamrarnes talmän, vid samma tillfälle, i kamrarnes namn, deras undersåtliga vördnad.

§ 35.

1. Till att jemte vice talmännen utgöra det talmansråd, hvarom i § 2 mom. förmåles, väljes af hvardera kammaren, inom tre dagar

efter riksmötets öppnande, tre ledamöter för densamma, och till att enligt 80 § 2 mom. hafva inseende öfver Riksdagens kansli utses samtidigt af hvardera kammaren två ledamöter för densamma.

2. Hvardera kammaren eger utse och förordna sin sekreterare. Den betjening, som hvardera kammaren i öfrigt anser nödig för sig under riksmötet, tillsättes af talmannen och några utaf kammaren dertill utsedda ledamöter, efter samråd med sekreteraren.

§ 36.

1. Vill Konungen, med upplösande af Riksdagen, förordna om nya val i hela riket till båda kamrarne eller den ena af dem, skall Konungens beslut derom, sedan han låtit till gemensamt sammanträde för begge kamrarne på det rum, Konungen bestämt, kalla Riksdagen, derstädes meddelas densamma.

2. Då riksmöte skall afslutas, infinna sig riksdagsmännen på Konungens kallelse och efter förrättad gudstjenst till för begge kamrarne gemensamt sammanträde på det rum, Konungen bestämt, och framföra genom talmännen sina välönskningar. Derefter uppläses riksdagsbeslutet, hvaruppå Konungen, sjelf eller genom statsministern eller annan statsrådsledamot, förklarar riksmötet vara afslutadt.

IV. Ärendenas beredning af utskott.

§ 37.

1. Vid hvarje lagtima riksmöte skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett beskattningsutskott, ett bankoutskott, två lagutskott, ett ekonomiutskott och ett granskningsutskott. Dessa Riksdagens allmänna utskott skola bestå: konstitutionsutskottet af sexton, statsutskottet af tjugufyra, bankoutskottet af sexton, hvardera lagutskottet af sexton, ekonomiutskottet af tjugufyra och granskningsutskottet af tjugufyra ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet väljer inom sig antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom utsedda valmän; ankommande på kamrarnes sam-

manstämmande beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör allmänt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, bevilja sådan.

2. Hvardera kammaren eger ock inom sig utse suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, inträda i dessas ställe.

3. Vid urtima riksmöte skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de dervid, enligt 2 §, förekommande ärenden.

4. Ej må statsrådsledamot, justitieråd eller regeringsråd deltaga i utskott eller val till utskott, ej heller någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, inväljas i utskott, der redovisning kan förekomma för hans egna embetsåtgärder.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och till dem omedelbarligen sig anslutande författningar och reglementariska föreskrifter af hufvudsakligen blott konstitutionel innebörd samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarne till utskottet hänvisade frågor rörande rikets grundlagar och ofvan nämnda, till grundlagarne omedelbarligen sig anslutande författningar och reglementariska föreskrifter.

2. Utskottet åligger ock att meddela utlåtande öfver alla till utskottet från kamrarne hänvisade frågor rörande de forna riksståndens återstående privilegier och den svenska folkkyrkans särskilda, i 87 § 3 mom. icke afsedda lagstiftning.

3. Utskottet tillkommer jemväl att, då olika meningar uppstå emellan kamrarne, till hvilka utskott beredningen af uppkomna frågor och ämnen bör hänvisas, derom besluta, så ock att skilja mellan kammare och densammas talman, då den senare vägrar proposition.

§ 39.

1. Statsutskottet, som skall undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflättna proposition och ega tillgång till alla för statsregleringens uppgörande nödiga räkenskaper och

handlingar, åligger att, efter utredning, föreslå, ej mindre hvad till fyllandet af statsverkets behof erfordras, sedan nödiga besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket som, enligt 62 § 1 mom. regeringsformen, bör genom beskattning utgöras.

2. Utskottet tillkommer ock att granska, utreda och uppgifva riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, att meddela utlåtande öfver revisorernas berättelse om riksgäldskontoret och att föreslå hvad till fyllandet af dess behof erfordras.

§ 40.

Beskattningsutskottet åligger att bereda alla till utskottet från Konungen, jemlikt 59 § regeringsformen, eller från kamrarne hänvisade frågor, som angå förändring uti föreskrifterna om skatteavgifternas utgörande till statsverket, att förslagsvis beräkna inkomsterna af de särskilda skatteavgifterna, och att, sedan statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för beskattningens ökande, om det erfordras, eller densamma minskande, om sådant kan ega rum, och i samband dermed till Riksdagen afgifva förslag till beskattningsstadgar. Utskottet må derjemte uti statsverket angående beskattningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt.

§ 41.

Bankoutskottet tillhör att undersöka riksbankens förvaltning och tillstånd, att meddela utlåtande öfver revisorernas berättelse om riksbanken, samt att hos kamrarne föreslå och i mål, för hvilka utskottet fått sig uppdragen sådan magt af Riksdagen, gifva föreskrifter om riksbankens förvaltning.

§ 42.

1. De två lagutskotten skola meddela utlåtande öfver och utarbete de från kamrarne till dem hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af sådana lagar eller laga stadgar, som utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning och icke, på grund af här ofvan gifna föreskrifter, tillhöra annat utskotts hand-

läggning. Första lagutskottet har dervid att af förslagen, angående hit hörande lagar och laga stadgar, bereda dem, öfver hvilka högsta domstolens, och andra lagutskottet dem, öfver hvilka regeringsrättens yttrande skall enligt 87 § regeringsformen inhemtas.

2. Lagutskotten skola ock, hvart i hvad ankommer på detsamma, efter den i 1 mom. gifna fördelning af frågorna, granska justitieombudsmannens, enligt 100 § regeringsformen, afgifna anmärkningar öfver lagarnes och författningarnas brister samt förslag till deras förbättring och inkomma till Riksdagen med utlåtande deröfver.

§ 43.

1. Ekonomiutskottet åligger att bereda alla från kamrarne till utskottet hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af författningar, som röra rikets allmänna hushållning.

2. Utskottet skall ock, i hvad ankommer på föremål för dess handläggning utgörande författningar, granska justitieombudsmannens, enligt 100 § regeringsformen, afgifna anmärkningar öfver lagarnes och författningarnas brister samt förslag till deras förbättring och inkomma till Riksdagen med utlåtande deröfver.

§ 44.

1. Granskningsutskottet åligger att, för tiden från början af nästföregående lagtima riksmöte till begynnelsen af det påstående, äska de handlingar, som enligt 12 § regeringsformen skola Riksdagen delgifvas, samt, jemlikt 105 § regeringsformen, icke blott de protokoll, som blifvit förda uti statsrådet och hos Konungen i utrikes ärenden samt kommandomål, utom dem, som angå sådana diplomatiska ärenden och kommandomål, hvars uppenbarande kunde medföra våda för rikets säkerhet, hvilka endast må kunna fordras i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser, utan äfven de protokoll, som förts enligt 38 § 2 mom. regeringsformen. Om utskottets rätt och pligt att, efter granskning af dessa handlingar och protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar eller de förslag till framställningar och önskningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än granskningsutskottet fråga blifvit väckt, att statsrådet

eller någon af Konungens ansvarige rådgifvare utöfvat sitt embete på obehörigt sätt, deröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, derom är stadgad i regeringsformen.

2. Granskningsutskottet, som skall ega tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar, åligger vidare att granska och uppgifva statsverkets tillstånd och förvaltning samt att meddela utlåtande öfver revisorernas berättelse om statsverket. Vid fullgörandet häraf tillkommer utskottet att efterse, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdagen blifvit fastställda uti uppgjord statsreglering, och huruvida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater och Konungens, med vederbörande föredragandes underskrift försedda, i statsrådet utfärdade anordningar samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som mottagit medlen. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor finnas dragna till andra ändamål än Riksdagen bestämt eller 64 § regeringsformen medgifver, eller till annan hufvudtitel än de höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag finnas, i strid mot 62 och 64 §§ regeringsformen, öfverskridet, ege utskottet, der 106 § regeringsformen det påkallar, ställa den, som, jemte Konungen, underskrifvit en sådan anordning, under tilltal inför riksrätten eller ock hos kamrarne göra anmälan emot honom, hvarefter förfares enligt 107 § regeringsformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen, utskottet ingå i något klander af Konungens gjorda anordningar, ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen ställas till ansvar för utskottet eller Riksdagen, utan må, der sådant finnes nödigt, af Riksdagen hos Konungen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman yrka ansvar i laglig ordning.

3. Utskottet skall ock granska justitieombudsmannens, enligt 100 § regeringsformen, afgifna redogörelse för sin förvaltning af det honom anförtrödda embete, äfvensom hans embetsdiarier och registratur samt inkomma till Riksdagen med utlåtande deröfver.

4. Utskottet tillkommer att å Riksdagens vägnar fatta beslut om beifrande genom justitieombudsmannen af sådant brott mot Riksdagens eller Riksdagens kamrars, utskotts eller nämnders eller någon enskild riksdagsmans frihet, hvarom förmäles i 110 § regeringsformen.

5. Utskottet åligger jemväl att meddela utlåtande öfver alla från kamrarne till utskottet hänvisade frågor, angående författningar för rikets offentliga inrättningar af alla slag, eller till statsverket för sådana inrätt-

ningars anlåtande ingående ersättningsafgifter, eller förvaltning eller afhändande af kronans fasta egendom, äfvensom att förslagsvis beräkna de statsverkets inkomster, hvilka icke utgöras af skatteafgifter.

§ 45.

1. Utskotten välja, hvar inom sig, ordförande och vice ordförande. Intill dess sådant val försiggått, föres ordet af den ledamot, som de flesta riksmöten bevisat, och, der två eller flera deltagit i lika många riksmöten, den af dem, som är äldst till lefnadsåren. Utskotten välja ock, hvar för sig, sekreterare och, efter samråd med honom, den öfriga betjening, som finnes nödig.

2. Alla utskott skola sammanträda inom två dagar från den, då de blifvit utsedda. De böra, så fort sig göra låter, afgifva de yttranden, som ankomma på dem.

3. Har ledamot af utskottet, utan laga förfall, tre gånger å rad afhållit sig från utskottets sammanträden, bör ordföranden anmäla sådant hos vederbörande kammare, på det annan ledamot må i föreskrifven ordning inväljas i utskottet.

§ 46.

Finner utskott sig behöfva inhemta muntliga eller skriftliga upplysningar af någon Konungens embetsman eller af allmänt verk, eger utskottet att, genom sin ordförande, hos den statsrådets ledamot, som Konungen vid hvarje riksmöte förordnar dertill, begära Konungens befallning till vederbörande att meddela de äskade upplysningarna; dock bör, i frågor om redovisning af medel, statskontoret omedelbarligen afgifva alla äskade upplysningar.

§ 47.

Derest allmänt utskott anser nödigt att, till öfverläggning om något ärende, sammanträda med annat allmänt utskott, skall sådant ske genom deputerade, på sätt utskotten öfverenskomma derom. Sålunda sammansatt utskott eger att afgifva utlåtande i frågor, som det handlagt, utan att utskottens öfrige ledamöter taga del deruti.

§ 48.

1. Då omröstning med slutna sedlar anställes inom utskott, bör, i mål, der icke absolut eller än större pluralitet erfordras, alltid uttagas och förseglas en sedel, hvilken öppnas endast i det fall, att rösterna befinnas lika delade vid sammanräknandet. Är pluralitet redan vunnin, bör den aflagda sedeln genast förstöras ouppbruten.

2. Ledamot, som ej instämt i utskotts beslut, är obetaget att, jemte utskottets yttrande, lemna kamrarne del af sin skiljaktiga mening, som i sådant fall bör skriftligen afgifvas till utskottet. Dock må utskottets betänkande icke uppehållas derigenom.

§ 49.

Expeditioner från utskott underskrifvas af ordföranden.

§ 50.

Äskar Konungen särskilda deputerade af Riksdagen att öfverlägga med honom om ärenden, dem han pröfvar böra hållas hemliga, utväljas desse deputerade af kamrarne till det antal, Konungen bestämt. Disse deputerade ega dock ej magt att fatta beslut, utan endast att till Konungen afgifva yttranden öfver de mål, Konungen meddelar dem. Sekreterare och öfrige tjenstemän hos desse deputerade förordnas af Konungen.

V. Ärendenas behandling i kamrarne eller af nämnder.

§ 51.

1. Talmännen eller, i händelse af förfall för dem, vice talmännen, åligger, hvar för sin kammar, att utfärda kallelse till sammanträden, att ärendena dervid föredraga, att upptaga, reda och framställa de yttrade meningarna, att göra propositioner för besluts fattande och att vidmagthålla ordning vid sammanträdena, allt efter de föreskrifter, denna grundlag innehåller. Dock må den, som talmansbefattningen utöfvar, ej deltaga i öfverläggning eller omröstning och ej heller föreslå något annat, än som erfordras till verkställighet af grundlagarna, af Riksdagens eller

kamrarnes särskilda beslut eller i öfrigt af de reglementariska föreskrifter, som jenlikt 78 § blifvit antagna för riksdagsärendenas behandling.

Talman eger ej magt att, utan kammarens samtycke, avsluta något densammas sammanträde.

2. Till upplysning för talmännen vid utöfningen af deras befattning bör talmansrådet, så ofta någon af talmännen anser det nödigt, på kallelse af talmännen sammanträda med dem för att rådpläga om hvad de, i afseende på ärendenas föredragning och göromålens gång, finna lämpligt att föreslå hos kamrarne. Vid dessa sammanträden böra kamrarnes sekreterare vara tillstädes. Anses nödigt att inhemta upplysningar af utskottens ordförande eller af de ledamöter, hvilka, enligt 80 § 2 mom., hafva in-seende öfver Riksdagens kansli, böra äfven de tillstädeskomma efter erhållen kallelse.

§ 52.

Vid kammares sammanträde eger hvarje dess ledamot rätt att, under iakttagande af föreskrifterne i 90 § regeringsformen, fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som komma under öfverläggning, och om lagligheten af allt, som tilldrager sig inom kammaren. En hvar yttrar sig i den ordning, han anmält sig dertill och blifver uppropad, och må ej någon vara berättigad att tala utom protokollet. Ingen må tillåta sig personligen förolämpande uttryck; sker det, eger kammaren pröfva, huruvida den ledamot, som sålunda förgått sig, må erhålla tjenlig föreställning och varning af talmannen, eller om saken bör öfverlemnas till laga domstols behandling eller ock alldeles förfalla.

§ 53.

1. Ej må Riksdagen eller kamrarne i Konungens eller regents närvaro rådpläga eller besluta öfver något ämne.

2. Uti hvardera kammaren ega statsrådets ledamöter tillträde, med rättighet att deltaga i öfverläggningarna men ej i besluten, der de ej äro ledamöter af kammaren. Dock må ej statsrådets ledamöter i de fall, då enligt regeringsformen är dem uppdraget att såsom interimisregering föra riksstyrelsen, ej heller omyndig Konungs förmyndare, öfvervara kamrarnes öfverläggningar eller beslut.

3. I mål, som personligen rörer någon ledamot i kammaren, må han väl öfvervara öfverläggningarna, men ej beslutet.

§ 54.

Konungens skrivelser och propositioner, med de undantag, som i 34 och 40 §§ omförmälas, tillställas begge kamrarne genom en statsrådets ledamot samt böra alltid vara åtföljda af statsrådets och, i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af lag eller laga stadga, hvarom i 87 § regeringsformen förnäles, jemväl af högsta domstolens eller regeringsrättens yttrande, efter ty derom är föreskrifvet i sist åberopade paragraf.

§ 55.

Motion i ämne, som tillhör utskotts behandling, må, under iakttagande af föreskrifterne i 90 § regeringsformen, göras af riksdagsman i den kammare, han tillhör, inom tio dagar från riksmötes öppnande. Sedermera må icke sådan fråga, så framt den ej tillhör konstitutions- eller granskningsutskottets behandling, kunna af riksdagsman väckas i annat fall, än att den omedelbarligen föranledes af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksmötet inträffad händelse.

I ämne, som icke tillhör utskotts behandling, utan rörer kammarne enskildt, kan motion framställas, så länge Riksdagen är samlad.

Motion bör alltid skriftligen aflemnas till protokollet. Ej må i en skrift sammanföras mål af olika beskaffenhet.

§ 56.

Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra utskotts behandling, kunna icke företagas till afgörande i kamrarne, innan utskott afgifvit yttrande deröfver. Frågor, som röra någondera kammaren enskildt, må deremot genast afgöras.

§ 57.

Derest af riksdagsman eller af annat utskott än granskningsutskottet fråga väckes hos kamrarne, att statsrådet eller någon af Konungens ansvarige rådgifvare utöfvat sitt embete på obehörigt sätt, böra dervid endast nyttjas följande ordalag: »Det är anledning till anmärkning

mot statsrådet eller den eller den ledamoten eller föredraganden, hvarom remiss begäres till granskningsutskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.» Sådan remiss skall då genast ovägerligen verkställas. Vid kammarens öfverläggning om sådan fråga gälle i afseende på Konungens beslut i mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, hvad uti 107 § regeringsformen är stadgad.

§ 58.

1. När proposition eller motion första gången förekommer i kammare, skall den, så framt ej kammaren genast enhälligt förvisar densamma till utskott, ligga på bordet till nästa sammanträde, då sådan hänvisning bör ske, derest frågan ej nedlägges eller, om den rör kammaren enskildt, eljest blifver afgjord. Hvarje ledamot eger afgifva yttrande i målet, hvilket jemväl öfverlemnas till utskottet; men ej må remissen till utskottet uppehållas deraf.

2. Uppstår fråga, till hvilket utskott ett mål bör hänvisas, skall denna fråga blott för det sammanträde, då den blifvit väckt, kunna läggas på bordet, men måste ovilkorligen afgöras vid det nästföljande.

§ 59.

Betänkande, som afgifvits af allmänt eller särskildt utskott, skall för ärendets afgörande, så vidt ske kan, samtidigt föredragas i begge kamrarne. Efter betänkandets första föredragning skall det hvila på bordet. Vid nästa föredragning, ehvad öfverläggning då eger rum eller ej, må det, på flere ledamöters förenade begäran, åter göras hvilande. Men då saken förekommer tredje gången, skall den företagas till afgörande.

Utskotts förberedande hemställanden och förfrågningar må genast afgöras, derest icke någon kammarens ledamot begär bordläggning.

§ 60.

1. När ärende skall slutligen afgöras, böra dertill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot äskar sådant. Ej må något mål, deri öfverläggning egt rum, företagas till slutligt afgörande, förrän kammaren på talmannens hemställan förklarar öfverläggningen slutad; börande derefter proposition framställas. Kan fråga blifva före-

mål för bifall eller afslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blifvit gjorda under öfverläggningen, bör den följande propositionen uppställas i enlighet med dem. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna afgöras i ett sammanhang, bör särskild proposition å hvardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskrifven.

Proposition skall alltid besvaras med endast ja eller nej, och talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det svar, som lemnats, hvarvid skall bero, så vida ej votering begäres, hvilken då ej må vägras; en hvar i öfrigt obehaget att låta sin särskilda mening antecknas i protokollet. Ingen må försöka att upprifva beslutet genom ny öfverläggning.

Då voteras skall, bör voteringsproposition jemte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen verkställas strax derefter; men ej må proposition göras, om votering skall ega rum, ej heller tillåtas någon omröstning derom.

2. Omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade, sedlar, och bör, till undvikande af lika röstetal för ja och nej, i mål, der icke absolut eller än större pluralitet erfordras, talmannen vid hvarje omröstning före sedlarnes uppräknings uttaga och genast förseglad aflägga en bland dem. Om vid sammanräknandet af de öfriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och afgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnin, bör den aflagda sedeln genast förstöras ouppbruten.

§ 61.

Talman må ej vägra proposition, utom när han finner väckt fråga strida mot grundlags lydelse; och bör han då alltid anföra skälen till sin vägran. Derest kammaren ändock yrkar proposition, skall talmannen ega att förklara öfverläggningen hvilande, och målet förvisas då till konstitutionsutskottet, som det åligger att ofördröjligen inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med grundlagen. Å hvad utskottet förklarat icke vara mot grundlag stridande kan proposition sedermera ej vägras.

§ 62.

Kammarens beslut i fråga, som icke rör kammaren enskildt, skall delgifvas medkammaren genom utdrag af protokollet. Har målet varit

handlagdt af allmänt eller särskildt utskott, skall ock detta underrättas om beslutet på enahanda sätt. Derest ledamot, som ej instämt i kammarens beslut, vill annäla sin särskilda mening hos medkammaren, skall sådant vara honom obetaget; börande han i slikt fall skriftligen aflemna sin skiljaktiga mening till protokollet, hvarefter den delgifves medkammaren genom protokollsutdrag; men ej må häraf i något fall beslutets expedierande uppehållas.

§ 63.

1. När fråga, hvaröfver utskott sig utlåtitt, förekommer till afgörande, eger kammaren att antingen genast, med bifall till utlåtandet eller utan afseende å hvad utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, återförvisa målet till utskottet.

2. Stadna kamrarne öfver någon fråga, deri allmänt eller särskildt utskott yttrat sig, uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att, så vida möjligt är, sammanjemka de olika meningarna och inkomma med förslag derom till kamrarne.

3. Hvad kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva kamrarne ej, efter den behandling, ofvan är nämnd, ense om ett beslut, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva förfallit för det riksmötet.

§ 64.

Om behandlingen af förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af de lagar och laga stadgar, som utgöra föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftning, gifvas uti regeringsformen särskilda föreskrifter: i fråga om grundlag uti 81 och 83 §§, i fråga om lag angående tryckfrihet uti 86 § och i fråga om allmän eller särskild civil- och kriminallag, allmän kyrkolag och laga stadgar uti 87 och 88 §§.

§ 65.

När i fall, hvarom i 69, 70, 71 och 72 §§ regeringsformen förmåles, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej varda uppå vederbörligt utskotts förslag sammanjemkade, skola begge kamrarne, hvar för sig, rösta om de olika beslut, hvari hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af begge kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas

och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnin, bör den aflagda sedeln genast förstöras ouppbruten.

Stadna åter kamrarne i olika beslut, huruvida gemensam omröstning skall ega rum eller icke, eller om voteringspropositions giltighet, skall, sedan vederbörande utskott utlåtut sig deröfver och sökt sammanjemka de stridiga meningarna, om detta senare ej lyckats, skiljas mellan kamrarnes beslut genom gemensam omröstning, på sätt ofvan föreskrifvits. Hvad kamrarnes flertal sålunda beslutar, skall ovägerligen lända till efterrättelse.

§ 66.

Då val till Konung eller tronföljare skall förrättas, — — — — som i riksmöteskallelsen är till Riksdagens sammankomst utsatt.

§ 67.

Skall förmyndare för omyndig Konung tillsättas, utses af kamrarne, sist dagen efter riksmötets öppnande, — — — — och gäller detta val såsom Riksdagens beslut.

Om så händer, att kamrarne ej inom tre dagar — — — — inom sju dagars förlopp från riksmötets öppnande, må vara verkställt.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall Riksdagen vid hvarje lagtima möte förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den riksrätt, som till inrättning och göromål beskrifves i bemålde grundlags 102 §, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af veld, manna-mån eller annan orsak hafva begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina embetspligter.

Denne Riksdagens justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare utstakas så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion, väljes genom en nämnd af fyratioåtta personer, af hvilka hvardera kammaren inom sig, genom sluten omröstning, utser tjugufyra. Denna nämnds ledamöter, hvilka böra sammanträda till valförrättningen

samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas, förrän valet är fulländadt, skola först samfaldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan två eller flere, att sådan pluralitet icke eger rum för någon, anställs ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som erhållit de flesta rösterna, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit kallad af de fleste, o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställs ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som då erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Nämnden bör vid samma tillfalle, då justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som erfordras hos denne embetsman, för att efterträda honom, i fall han, innan Riksdagen vid nästa lagtima riksmöte anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara hindrad derifrån af sjukdom eller annat låga förfall.

I händelse justitieombudsmannen, under lagtima riksmöte, afsäger sig förtroendet eller afgår med döden, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit utsedd till hans efterträdare. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under lagtima riksmöte, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller afgå med döden, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan lagtima riksmöten, skall Riksdagens rätt härutinnan utöfvas genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken.

§ 69.

Riksdagen skall vid hvarje lagtima möte tillsätta en nämnd af fyratioåtta personer, deraf hvardera kammaren inom sig, genom slutna omröstning, utser tjugufyra, och hvilken nämnd, i den ordning 103 och 104 §§ regeringsformen stadga, eger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjente att bibehållas i deras viktiga kall, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom regeringsformens 101 § handlar, likväl kunna anses böra skiljas från utöfningen af Konungens domsrätt.

Denna nämnd träder samma dag, den blifvit vald, tillsammans. Nämndens samtliga ledamöter rösta först, man för man, öfver den frågan: skall omröstning anställas till uteslutande af någon bland högsta domstolens ledamöter? Besvaras denna fråga enhälligt eller af de flesta rösterna med nej, blifva högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållne. Besvaras den åter med ja, uppgör hvar och en af nämnden en sluten lista på dem af högsta domstolens ledamöter, flere eller färre, som han anser böra entledigas. De bland desse, som då fått minst två tredjedelar af rösterna emot sig, ställas hvar efter annan under ny omröstning, hvarvid fem sjettedelar af rösterna fordras emot den eller dem, som skola anses vara uteslutne från Riksdagens förtroende; och förhålls der- efter, såsom vidare föreskrifves i regeringsformens 103 §.

Sammalunda förfares ock i fråga om regeringsrättens ledamöter.

§ 70.

Riksdagen skall genom en nämnd af fyratioåtta personer, af hvilka hvardera kammaren inom sig, genom sluten omröstning, utser tjugufyra, välja fullmäktige att enligt 66 och 68 §§ regeringsformen förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Desse fullmäktige väljas för tiden från valet, till dess sådant val försiggått å lagtima riksmöte under tredje året derefter. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfriga sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig, i följd af föreskrifterna derom i 68 § 2 mom. regeringsformen eller af annan orsak, afgått före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden, anställs val för den tid, som återstod för honom. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige. Val för längre tjänstgöringstid verkställs före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas.

Då val af fullmäktige både i riksgäldskontoret och i riksbanken skola ega rum, verkställs valet af fullmäktige i riksbanken före valet af fullmäktige i riksgäldskontoret.

Fullmäktige välje sjelfve bland sig vice ordförande; egande den, som förer ordet bland fullmäktige, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna utfalla lika för två skiljaktiga meningar.

§ 71.

Riksdagen skall jemväl, för tid och på sätt i näst föregående paragraf faststälts för val af fullmäktige i riksgäldskontoret, utse de full-

mägtige, som, jemte en af Konungen nämnd ordförande för dem, skola enligt 67 och 68 §§ regeringsformen förvalta riksbankens medel och tillhörigheter. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig, i följd af föreskrifterna derom i 68 § 2 mom. regeringsformen eller af annan orsak, afgått före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden, anställs val för den tid, som återstod för honom. Afgående fullmäktig kan återväljas.

Om vice ordförande för fullmäktige och om afgörande röst vid lika röstetal för den, som förer ordet bland fullmäktige, gälle för fullmäktige i riksbanken hvad i näst föregående paragraf derom är stadgadt för fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 72.

Vid hvarje lagtima riksmöte förordnas revisorer till ett antal af tjugufyra för hvar år, hvilke till halfva antalet utses af hvardera kammaren, att enligt 108 § regeringsformen och särskild instruktion granska statsverkets, riksgäldskontorets och riksbankens tillstånd och förvaltning. Ej må någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, eller någon, som uppbar enligt riksstaten fastställd aflöning för embete eller tjänst, kunna utses till revisor.

Revisorerne välja sjelfve inom sig ordförande och vice ordförande. I afseende på omröstning och rätt för revisor att foga sin skiljaktiga mening till berättelsen, lände till efter rättelse hvad uti 48 § stadgats för Riksdagens utskott; dock skall vid omröstning för beslut om anmärkning blott fordras, att hälften af de närvarandes röster tillstyrkt anmärkningen.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt som fullmäktige och revisorer enligt föregående två paragrafer utses af Riksdagen, tillsättas jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för de ordinarie ledamöterna, träda i dessas ställen, nemligen för fullmäktige i riksgäldskontoret tre, för de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken likaledes tre och för hvarje års revisorer tolf.

§ 74.

Riksdagens nämnder och kammars valmän utse sjelfve inom sig ordförande.

§ 75.

Vid alla val iakttages, att namnsedlarne, så framt de skola blifva gällande, böra vara enkla, slutna, hoprullade, omärkta och fria så väl från all tvetydighet i anseende till personernes namn, som från origtighet i anseende till deras antal. Mellan personer, som vid val undfått lika antal röster, skiljes, när så erfordras, genom lottning.

§ 76.

Vid justering kan ett beslut ej ändras, men väl må sådana tillägg göras, hvarigenom ingen ändring uppkommer i beslutet. Ur protokoll må vid justeringen, med kammarens bifall och den talandes begifvande, uteslutas dennes uttryck och äfven öfverläggning, som deraf följt; dock kunna ej sådana uttryck uteslutas, på hvilka beslutet tydligen grundar sig.

§ 78.

De reglementariska föreskrifter, som för riksdagsgöromålen och ordningen hos kamrarna och utskotten anses jemte grundlagarne nödiga till iakttagande, eger Riksdagen, eller i ämne, som angår kammare enskildt, denna kammare att fastställa. Ej må något deri införas, som strider mot grundlag eller annan gällande lag eller laga stadga.

VI. Meddelande af Riksdagens beslut.

§ 79.

De framställningar till Konungen, hvilka Riksdagen beslutar, skola, äfvensom svaren på hans till Riksdagen aflåtna förslag, aflemnas till Konungen genom skrivelser. Å Konungens proposition i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag skola Riksdagens svar, derest beslutet innefattar bifall till Konungens förslag, å dag och på rum, Konungen bestämmer, öfverlemnas vid för begge kamrarna gemensamt sammanträde.

§ 80.

1. I mål, som blifvit af allmänt eller särskildt utskott handlagda, skola de från Riksdagen utgående skrivelser uppsättas och expedieras af kansliet hos det utskott, som beredt ärendet.

2. Uppsättandet och expedierandet af andra för begge kamrarne gemensamma skrivelser, äfvensom af riksdagsbeslutet, besörjes genom ett särskildt Riksdagens kansli under inseende af dertill enligt 35 § 1 mom. inom hvardera kammaren utsedde ledamöter, hvilka jemväl, tillika med kamrarnes talmän och vice talmän, tillkommer att utse och förordna de tjänstemän, som Riksdagen anser erforderliga för detta kansli.

3. Ej må expedition utgå af något Riksdagens beslut, förrän den blifvit justerad inför kamrarne. Riksdagsbeslutet skall af Riksdagens ledamöter underskrifvas. Öfriga från Riksdagen utgående expeditioner undertecknas endast af talmännen.

§ 81.

De lagar, laga stadgar och förordningar, hvilka Konungen och Riksdagen gemensamt beslutit, skola utfärdas endast i Konungens namn och med hans underskrift.

§ 82.

De i kamrarne förda protokoll och öfriga riksmöteshandlingar skola på statsverkets bekostnad, så tidigt ske kan, utgifvas af trycket, de senare fullständigt och protokollen i den mån, kamrarne hvar för sig förordna.

Tryckfrihetsförordningen.

Vi **CARL** — — — — enligt 86 § regeringsformen — — — — samtyckta lag angående tryckfrihet härmed antaga, gilla och bekräfta, alldeles såsom den ord för ord härefter följer:

Vi efterskrifne Svea Rikes Ständer, — — — — grundlags 137 §: att med tryckfrihet bör förstås hvarje svensk *medborgares* rättighet att, utan några af den offentliga magten i förväg lagda, af *lagen angående tryckfrihet* ej föreskrifna hinder, utgifva skrifter; att sedermera *endast* inför laglig domstol kunna tilltalas — — — — stadga och förordna följande:

§ 1.

§ 2.

4:o. I grund af hvad i 1 mom. — — — — förekomma, vare sig hos riks rätt, *regeringsrätt*, högsta domstolen, nedre justitierevisionen, öfver- och underrätter, — — — — i hvad ämne som helst.

Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll, hållna hos Konungen i *utrikes* ärenden och kommandomål, eller statsrådets protokoll och handlingar, eller hemliga utskottets, eller *granskningsutskottets*, eller riksgälds- och bankoverkens, eller stats- och bankoutskottens, eller revisorers öfver *stats-*, banko- och riksgäldsverkens *protokoll* icke kunna — — — — dem icke uppenbara.

Att ej några handlingar eller diplomatiska personers enskilda anteckningar eller berättelser *rörande diplomatiska* ärenden, hvilka höra till ett senare tidevarf, än för minst femtio år tillbaka, utan *Konungens* tillstånd, ej heller — — — — böte femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner för hären och flottan samt planer för deras
— — — — dock att härigenom *granskningsutskottets*, statsutskottets och
statsrevisorernes rätt — — — — skriften konfiskeras.

§ 3.

§ 4.

3:o. I alla de fall, der åtal — — — — ankommet, må qvarstad
ej, utan efter laga domstols yttrande, gälla. Men vid — — — — laga
åtgärd öfverlemna.

§ 5.

8:o. Finner chefen för justitiedepartementet eller hans ombud sig
befogad, — — — — dock bör underrättens utslag, i båda dessa fall,
utan uppehåll till hofrätten insändas.

13:o. Varder någon af trycket härstädes utkommen — — — —
qvarstad här ofvanföre stadgadt finnes; och ankommer det på Konungens
nådiga pröfning, der skriften, efter lagens bokstaf, ej åtalas kan, om för-
läggare eller boktryckare må, i ty fall — — — — upplagan kunnat
indragas.

14:o. Alla mål, angående förbrytelser emot denna lag, skola, vid
ansvar för domare och embetsmän — — — — som han, enligt denna
lag, sig ådragit.

15:o. Böter, som i denna lag utsatta äro, förvandlas efter allmän lag.

Detta allt, som föreskrifvet står vele vi ej allenast sjelfve för gällande *lag* antaga, utan bjude och befalle jemväl i nåder att alla de, som Oss och Våre efterträdare samt riket med huldhet, lydno och hörsamhet förbundne äro, böra denna *lag angående tryckfrihet* erkänna, iakttaga, efterlefva och hörsamma. Till — — — — och på det tolfte.

C A R L.

(L. S.)